

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj zahraničního obchodu SRN, pozice česko-německé relace

Eva Šlapáková

Bakalářská práce

2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva ŠLAPÁKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Vývoj zahraničního obchodu SRN, pozice česko-německé relace**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- Námětem BP bude identifikovat perspektivy vývoje zahraničního obchodu SRN, nejdůležitějšího obchodního partnera ČR, jako vnějšího faktoru rozvoje české ekonomiky.
- Vývoj ekonomiky SRN
 - Vývoj a postavení zahraničního obchodu v ekonomice SRN
 - Česko-německé hospodářské vztahy
 - Vývoj vzájemné spolupráce po vstupu ČR do EU

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

JIRGES, T. - PLCHOVÁ, B. Zahraniční obchod a národní hospodářství České republiky. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1995. 116 s. ISBN 80-7079-867-X.

PLCHOVÁ, B. - ŽAMBERSKÝ, P. - HAMSRENEHOVÁ, I. - TAUŠAR, J. Zahraniční ekonomické vztahy České republiky. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 168 s. ISBN 80-245-0608-4.

PIPEK, Josef. Mezinárodní obchod. 2. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. 149 s. ISBN 80-7079-595-6.

DVOŘÁK, Pavel. Základy mezinárodní obchodní politiky. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. 221 s. ISBN 80-7079-658-8.

SVATOŠ, Miroslav. Zahraniční obchod. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

GUTMANN, G. - APOLTE, T. Ökonomische Erfolge und Misserfolge der deutschen Vereinigung: eine Zwischenbilanz. Stuttgart: Gustav Fisher, 1994. 408 s. ISBN 3-437-50373-1.

BURTON, S. KALISKI. Encyklopedia of business and finance. New York: Macmillan Reference USA, 2007. 469 s. ISBN 0-02-865066-2.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jan Šolta, CSc.
Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: 24. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 28. července 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 4. 2010

Eva Šlapáková

Dovoluji si tímto poděkovat Ing. Janu Šoltovi, CSc. za odborné vedení, podnětné připomínky a doporučení vhodné literatury k mé bakalářské práci.

Děkuji také svým rodičům a přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

SOUHRN

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou zahraničního obchodu České republiky se Spolkovou republikou Německo. Hlavní náplní práce je poukázat na vývoj vzájemného obchodu mezi ČR a SRN v letech 1993 – 2008. Práce obsahuje i hospodářský vývoj SRN od jejího vzniku v roce 1949 do sjednocení Německa v roce 1990 a vývoj zahraničního obchodu SRN v letech 1990 – 2008. Část práce popisuje vnější ekonomické vztahy Československa v letech 1918 – 1993, kdy je cílem ukázat, jak se vyvíjela vzájemná spolupráce Československa a SRN během zlomových okamžiků historického vývoje.

KLÍČOVÁ SLOVA

zahraniční obchod, SRN, teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu, export, import, obchodní bilance, Československo

TITLE

Development of the foreign trade in Germany, the position of the Czech-German relation

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with problems of the foreign market between the Czech Republic and Germany. The main scope of the thesis is to highlight the development of the bilateral trade between the Czech Republic and SRN in years 1993 – 2008. The thesis contains the economic development of SRN from its foundation in 1949 to its unification in 1990 and the development of German foreign trade in years 1990 – 2008. A part of the thesis describes Czechoslovakia's external economic relations in years 1918 – 1993 and the aim is to show the development of the bilateral cooperation between Czechoslovakia and SRN during the milestones of the historical development.

KEYWORD

foreign trade, SRN, territory and commodity structure, export, import, trade balance, Czechoslovakia

ÚVOD	9
1 ZAHRANIČNÍ OBCHOD JAKO ZÁKLADNÍ FORMA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ	10
1.1 ZAHRANIČNÍ OBCHOD A JEHO SLOŽKY	10
1.2 TEORIE MEZINÁRODNÍHO OBCHODU	10
1.3 OBECNÉ FUNKCE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V EKONOMICE	11
1.3.1 Transformační funkce	11
1.3.2 Dynamická (růstová) funkce	11
1.3.3 Bariérová funkce	12
1.3.4 Interakční funkce	12
1.4 OBCHODNÍ POLITIKA STÁTU	13
1.5 NÁSTROJE VNĚJŠÍ OBCHODNÍ A MĚNOVÉ POLITIKY	13
1.6 VÝZNAM ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V EKONOMICE ZEMĚ	14
1.7 POSTAVENÍ VNĚJŠÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ V EKONOMICE ZEMĚ	15
1.8 PLATEBNÍ BILANCE A OBCHODNÍ BILANCE	16
2 HOSPODÁŘSKÝ VÝVOJ SRN V LETECH 1949 – 1990	18
2.1 OBDOBÍ POVÁLEČNÉ OBNOVY	18
2.2 OBDOBÍ MIMORÁDNĚ VYSOKÉHO TEMPA HOSPODÁŘSKÉHO RŮSTU	19
2.2.1 Průmyslová výroba	19
2.2.2 Zemědělství	19
2.2.3 Sociální tržní hospodářství	19
2.3 PRVNÍ HOSPODÁŘSKÁ KRIZE	20
2.4 DRUHÁ HOSPODÁŘSKÁ KRIZE	20
2.5 OŽIVENÍ HOSPODÁŘSKÉHO RŮSTU	21
2.5.1 Problém nezaměstnanosti	21
2.5.2 Omezování státní účasti na průmyslovém podnikání	21
2.6 SJEDNOCENÍ OBOU NĚMECKÝCH STÁTŮ	22
3 ZAHRANIČNÍ OBCHOD SRN	23
3.1 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ	23
3.1.1 Vývoj HDP	23
3.1.2 Inflace	25
3.1.3 Nezaměstnanost	26
3.2 ZAHRANIČNÍ OBCHOD ZEMĚ	27
3.2.1 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN	30
3.2.2 Komoditní struktura zahraničního obchodu SRN	33
4 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY ČESKOSLOVENSKA V LETECH 1918 – 1968	34
4.1 SITUACE V OBDOBÍ OD VZNIKU ČSR DO ROKU 1945	34
4.1.1 Československý zahraniční obchod v letech 1921 – 1929	35
4.1.2 Zbožová struktura dovozu a vývozu v ČSR v letech 1921 – 1929	36
4.1.3 Československý zahraniční obchod v letech 1929 – 1937	39
4.1.4 Teritoriální orientace československého zahraničního obchodu v letech 1924 – 1938	40
4.1.5 Zbožová struktura zahraničního obchodu v letech 1929 – 1937	42
4.2 ČESKOSLOVENSKO-NĚMECKÉ VZTAHY V LETECH 1945 – 1949	43
4.3 ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČSR V LETECH 1948 – 1968	45
5 ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČESKOSLOVENSKA PO ROCE 1968 DO VZNIKU ČESKÉ REPUBLIKY	50
5.1 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ČESKOSLOVENSKÉHO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1969 - 1992	51
5.2 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČESKOSLOVENSKÉHO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU	54
6 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY	56
6.1 VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY	56
6.2 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČR	57
6.3 KOMODITNÍ STRUKTURA ČESKÉHO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU	59
6.4 VSTUP ČR DO EU	60

7	ČESKO-NĚMECKÉ HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY	62
7.1	VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČR A SRN	62
7.2	VZTAH ČR A SRN PŘED VSTUPEM ČR DO EU.....	63
7.3	VZTAH ČR A SRN PO VSTUPU ČESKÉ REPUBLIKY DO EVROPSKÉ UNIE.....	63
7.4	KOMODITNÍ STRUKTURA ČESKÉHO VÝVOZU DO SRN A DOVOZU ZE SRN V LETECH 1993 – 2008	64
7.4.1	<i>Vývoj komoditní struktury vývozu z ČR do SRN v letech 1993 – 2008</i>	<i>64</i>
7.4.2	<i>Vývoj komoditní struktury dovozu ze SRN do ČR v letech 1993 – 2008.....</i>	<i>65</i>
7.5	PŘÍMÉ ZAHRANIČNÍ INVESTICE.....	66
7.5.1	<i>Investice SRN v České republice a investice ČR v Německu</i>	<i>68</i>
	ZÁVĚR.....	69
	POUŽITÁ LITERATURA	73
	SEZNAM TABULEK	76
	SEZNAM GRAFŮ.....	77
	SEZNAM PŘÍLOH	78
	SEZNAM ZKRATEK.....	78
	PŘÍLOHY	79

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou zahraničního obchodu České republiky s Německem. Spolková republika Německo je dlouhodobě největším obchodním partnerem České republiky. Hlavní náplní práce tedy bude poukázat na vývoj vzájemného obchodu mezi ČR a SRN, a to od vzniku České republiky v lednu 1993 do roku 2008. Práce též vysvětluje, jaký vliv měl pro vzájemný obchodní vztah obou zemí vstup České republiky do Evropské Unie v roce 2004.

Mimo jiné se zaměřuji i na spolupráci obou zemí od vzniku Československa v roce 1918 do vzniku České republiky. V této části své práci bych ráda ukázala, jaký vliv měly na vzájemné vztahy Československa a SRN zlomové okamžiky historického vývoje. K prozkoumání této problematiky využívám tabulek a grafů, kde jsou uvedeny vztahy Československa i s jinými zeměmi světa, díky nimž mohu porovnat důležitost SRN pro Československo v konkrétních obdobích let 1918 – 1993.

První část práce vysvětluje teorii zahraničního obchodu včetně popisu základních pojmů, funkcí zahraničního obchodu či nástrojů vnější obchodní a měnové politiky.

V kapitole 2 je popsán hospodářský vývoj Spolkové republiky Německo od jejího vzniku v září 1949 do sjednocení Německa v říjnu roku 1990.

Zahraněčnímu obchodu a ekonomickému vývoji SRN od r. 1990 do r. 2008 je věnována kapitola 3.

Další dvě kapitoly popisují vývoj zahraničního obchodu Československa od roku 1918 – 1993, kde je vidět, jak významné historické události ovlivnily dovoz a vývoz partnerských zemí Československa. V práci je záměrně zdůrazněn především vztah k Německu, jeho podíly na československém obratu zahraničního obchodu apod.

Vnější ekonomickým vztahům České republiky je věnována kapitola 6.

V poslední části své bakalářské práce věnuji pozornost česko-německým hospodářským vztahům. Konkrétně poukazuji na vývoj vzájemného obchodu a komoditní struktury, či na vztah SRN a ČR před a po vstupu České republiky do EU. Problematicou přímých zahraničních investic se práce zabývá jen okrajově.

1 ZAHRANIČNÍ OBCHOD JAKO ZÁKLADNÍ FORMA MEZINÁRODNÍCH EKONOMICKÝCH VZTAHŮ

1.1 Zahraníční obchod a jeho složky

Zahraníční obchod (ZO) je nejstarší a nejrozšířenější formou mezinárodních ekonomických vztahů. V posledních desetiletích patří k nejdynamičtěji se rozvíjejícím faktorům světové ekonomiky. Vyjdeme-li ze závěrů teorií mezinárodního obchodu klasických, neoklasických i novodobých, můžeme konstatovat, že ZO patří v současné době k rozhodujícím faktorům ovlivňujícím ekonomický růst jednotlivých ekonomik i ekonomiky světové.

Zahraníčně obchodní politika je souhrn aktivit státu, kterými cílevědomě působí na oblast zahraničního obchodu své země. V závislosti na hospodářské a sociální situaci v daném teritoriu bude toto působení zaměřeno více či méně liberálně či protekcionisticky. Důležitost zahraničněobchodní politiky pro určitou zemi ovlivňuje míra závislosti ekonomiky na ZO. Jejím cílem je pozitivně ovlivňovat tyto procesy. Souhrn zahraničně obchodních politik států, jejich vzájemné vazby a závislosti vytváří mezinárodní obchodní politiku.¹

Export znamená vývoz zboží nebo služeb do zahraničí a následný příliv kapitálu do země, odkud se zboží nebo služby vyvázejí. Naopak import představuje dovoz zboží nebo služeb ze zahraničí. Důsledkem importu je tak odliv kapitálu ze země, kam se dováží. Rozdíl hodnot exportu a importu nazýváme saldem obchodní bilance nebo též bilancí zahraničního obchodu či čistým exportem.

1.2 Teorie mezinárodního obchodu²

Pro pochopení fungování mezinárodního obchodu musíme vycházet z teoretických předpokladů zahrnutých do teorie mezinárodního obchodu. Zabývá se ekonomickými problémy, jako jsou:

- příčiny obchodu a problémy stanovení cen v zahraničním obchodu,
- efektivní alokace výrobních zdrojů mezi zeměmi světové ekonomiky

¹ DVOŘÁK, Pavel, Základy mezinárodní obchodní politiky. Praha: VŠE, 1999. str. 11.

² LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 69.

- redistribuce důchodů a bohatství mezi zeměmi světové ekonomiky,
- růst domácí ekonomiky vlivem zahraničního obchodu,
- mechanismus fungování světového trhu
- a institucionální uspořádání ekonomik vlivem zapojení do světové ekonomiky.

1.3 Obecné funkce zahraničního obchodu v ekonomice

Ačkoliv existují rozdíly ve fungování zahraničního obchodu v ekonomikách jednotlivých zemí, můžeme charakterizovat některé obecně platné funkce zahraničního obchodu.

1.3.1 Transformační funkce

Představuje přeměnu (transformaci) struktury domácí výroby do požadované struktury domácí spotřeby. Dovoz tak umožňuje korigovat limity dané přírodními podmínkami (nedostatečná surovinová základna, omezený prostor, klimatické a půdní podmínky) i ekonomickými podmínkami (při daném rozměru vnitřního trhu jsou výrobní náklady tuzemské produkce relativně vysoké).

1.3.2 Dynamická (růstová) funkce³

Dalším obecným smyslem zapojení země do mezinárodní dělby práce formou zahraničněobchodní směny je dosahování úspor vynaložené národní práce, neboli naplňování principu ekonomie času. Z hlediska projevu růstového efektu je závažná struktura prováděné substituce domácí výroby a domácích zdrojů dovozem zboží či využitím zahraničních zdrojů. Jde o takovou strukturu prováděné transformace, která vede k úsporám vynaložené práce. Uplatnění principu ekonomie času v mezinárodním měřítku je zdrojem zvýšení tempa růstu nad rozvojové možnosti v rámci izolované národní ekonomiky.

Růstová funkce zahraničního obchodu souvisí s vytvářením specializačního profilu ekonomiky, a to zejména v relativně malých ekonomikách, kde struktura domácí ekonomiky je výrazně ovlivněna exportní výkonností a konkurenční schopností výrobků dané země na zahraničních trzích.

³ Diplomová práce Bc. Jiráková Markéta, Zahraniční obchod České republiky s Itálií. 2008. str. 16

1.3.3 Bariérová funkce⁴

Uvedená funkce ZO může ve svém důsledku způsobit propad růstu ekonomiky a tím její následné zaostávání. Je tudíž spojována s obhajobou protekcionistických opatření, kterou se zabývají např. teorie nezralého průmyslu či teorie zbídačujícího růstu. První jmenovaná teorie vychází z toho, že daná ekonomika se může zapojit do volného mezinárodního obchodu až tehdy, bude-li její průmysl tak rozvinutý (zralý), že bude schopen konkurovat zahraničním výrobkům. Do té doby je nutno chránit tento průmysl protekcionistickými opatřeními. Tato opatření by tak měla fungovat dočasně.

Druhá teorie je založena na předpokladu neelastivity nabídky exportních produktů méně vyspělých ekonomik, které se zaměřují na produkci a vývoz zemědělských produktů a surovin při současném zaostávání ostatního průmyslu. Přestože jsou ceny těchto exportních komodit nestálé a jsou hlavním příjmem z vývozu, dochází při jejich poklesu k ekonomickému zaostávání dané ekonomiky.

Výše uvedené teorie mají úzký vztah k rozvojovým ekonomikám, většina důvodů pro zavedení protekcionismu se tedy vztahuje k méně vyspělým ekonomikám a nutnosti jejich industrializace. ZO však byl (a stále je) také příčinou zaostávání ekonomik s centrálně plánovaným hospodářstvím, kdy např. nabídka vyváženého sortimentu neodpovídala poptávce po něm, nebo jsou vyváženy neefektivní výrobky, což vychází z izolovanosti těchto ekonomik do tržního vývoje mezinárodního obchodu.

1.3.4 Interakční funkce

Interakční funkce ZO řeší závislost mezi růstem důchodu, vývojem dovozu a vývojem vývozu na základě makroekonomického modelu rovnováhy v otevřené ekonomice. Z uvedené rovnováhy vyplývá, že aktivní běžný účet platební bilance zvyšuje důchod a naopak. Další interakce se týká důchodu a dovozu. S růstem důchodu roste spotřeba a výdaje na spotřebu obsahují i výdaje na zboží z dovozu, z toho vyplývá, že dovoz je rostoucí funkcí důchodu. Vývoz má multiplikační efekt na důchod (stejně jako na investice), tudíž růst vývozu způsobuje několikanásobné zvýšení agregátní poptávky a tedy i důchodu. Růst vývozu a následně i důchodu tedy vyvolá růst dovozu.

⁴ LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 68.

1.4 Obchodní politika státu

Obchodní politikou stát ovlivňuje zapojení jednotlivých ekonomik do mezinárodního obchodu. Chápeme ji jako souhrn zásad a jim odpovídajících prostředků, kterými stát působí na stimulaci nebo zeslabení vývojových tendencí zahraničního obchodu. Nástrojem obchodní politiky státu je regulace teritoriální a komoditní struktury vývozu a dovozu statku a jejím cílem je zajištění růstu a vnější rovnováhy ekonomiky.

Obchodní politika každého státu vychází ze dvou rozdílných koncepcí – liberalismu a protekcionismu. Princip liberalismu spočívá v nezasahování státu do mezinárodního obchodu. Stát má tedy podle něho omezovat nebo kontrolovat dovoz a vývoz v co nejmenší míře. Hlavním nástrojem liberalizace obchodu je Světová organizace obchodu (WTO). Principem protekcionismu je mimo jiné zavádění různých opatření na podporu domácí produkce. Uplatňuje se prostřednictvím autonomních a smluvních opatření.

1.5 Nástroje vnější obchodní a měnové politiky⁵

Vnější obchodní politikou reguluje stát toky výrobků a služeb, které plynou přes hranice země. K naplnění cílů vnější obchodní a měnové politiky má stát k dispozici řadu nástrojů. Státní orgány mohou vystupovat jako jeden z tržních subjektů a svou činností regulovat toky výrobků, služeb a výrobních faktorů přes hranice země. V tomto případě používají nepřímých (tržně orientovaných) nástrojů. Druhou skupinou nástrojů jsou administrativní příkazy a zákazy, které se dotýkají pohybu výrobků, služeb a výrobních faktorů přes hranice země.

Mezi tržně orientované nástroje zahrnujeme:

- intervence na devizových trzích;
- opatření monetární a fiskální politiky, které svými účinky mají vliv na rovnováhu platební bilance.

K přímým (administrativním) opatřením patří:

- kvóty;
- cla a vývozní subvence;

⁵ RUSMICHOVÁ, L. – SOUKUP, J. a kol. Makroekonomie. Základní kurs. Slaný: Melandrium, 2002. str. 123.

- neviditelné překážky dovozu.

Nástroje mezinárodní obchodní politiky můžeme rozdělit i na:

- autonomní (základní, primární) nástroje – o jejich zavedení a uplatňování rozhoduje samostatně příslušný stát v rámci své suverenity
- smluvní (odvozené, sekundární) nástroje – mohou být zavedeny a uplatňovány na základě mezinárodních jednání, bilaterálních nebo multilaterálních smluvních dokumentů.

1.6 Význam zahraničního obchodu v ekonomice země

Pro hodnocení zahraničního obchodu (vnějších ekonomických vztahů) v ekonomice každé země užíváme několik hledisek:

- Efektivnost – je vlastně snaha zaměřit se v exportní politice na takové výrobky, u kterých může země dosáhnout maximálních úspor společenské práce. Na tyto produkty je pak soustředěn výzkum, vývoj, propagační úsilí a další. Čím je ekonomika menší a tím otevřenější, mělo by být soustředění sil na zvýšení a udržení schopnosti konkurence, to znamená i schopnosti vývozu vybraných výrobků, důraznější.⁶
- Proporcionalita – jen málo zemí světa má dostatečně velký domácí trh a průmyslovou základnu schopnou soběstačného vývoje. Jsou to země s komplexní surovinovou základnou, které jsou schopné pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby.
- Demonstrativní efekt – u tohoto hlediska si je třeba vysvětlit, co představuje pro zemi vývozní a dovozní program. Vývozní program každé země je určitou vizitkou stavu a úrovně rozvoje ekonomiky dané země. A naopak dovozní program znamená způsob řešení problému proporcionality – tj. získání těch užitečných hodnot, které z nejrůznějších důvodů zemi scházejí, ale také zajištění zrychlení ekonomického rozvoje dovážející země. Jde tedy o určitou demonstraci světového technického, designového, módního trendu, který může působit stimulačně na společenský a ekonomický pokrok. Zároveň je cílem i jistý transfer

⁶ SVATOŠ, Miroslav, Zahraniční obchod. Praha: Grada, 2009. str. 21.

světových trendů. Těmi může být například šíření ekologických prvků, bezpečnost práce, nové tendence v balení, náhrada energetických a využívání netradičních zdrojů a podobně.

- Význam zahraničního obchodu můžeme spatřovat také v tom, jak ovlivňuje stabilitu celkových vztahů jednotlivých zemí. Čím větší je vzájemná hospodářská provázanost dvou nebo více zemí, tím jsou jejich celkové vztahy stabilnější. Proto lze označit vnější ekonomické vztahy jako formu vztahů, která silně podporuje mírovou spolupráci a snižuje riziko konfliktu. U sousedících zemí není frází, když se řekne, že zahraniční obchod je prostředkem budování trvalých a kvalitních sousedských vztahů.⁷
- Zahraniční obchod vede také k růstu vzdělanosti. Obyvatele zemí, které se orientují na vývoz, nutí k intenzivnímu studiu technických novinek, forem zahraniční spolupráce, jazyků i národních kulturních specifíků.

1.7 Postavení vnějších ekonomických vztahů v ekonomice země

Uvedené faktory (hledisko efektivnosti, proporcionality, efekt demonstrativní a další) ovlivňují ekonomiku každé země různě. Můžeme říci, že čím je země větší a čím má větší počet obyvatel, tím je míra závislosti ekonomiky na vnějších ekonomických vztazích menší. Způsob kvantifikace této závislosti je různý, lze ho vyjádřit poměrem objemu zahraničního obchodu vůči HDP.

U největších ekonomik je tento podíl relativně malý. Prakticky každou výrobu zde lze projektovat v dostatečně velkých sériích pro uspokojení potřeb pouze domácího trhu a již ve fázi plánu není třeba předpokládat nezbytnost vývozu pro docílení žádoucí série. Na druhé straně existují země středně velké a malé, s počtem obyvatel do dvaceti miliónů, pro které je zahraniční obchod nutnou součástí zdravého ekonomického vývoje. V ČR prostřednictvím vnější směny procházelo přibližně 70 % HDP. Vlády takovýchto zemí tedy věnují zahraničněobchodním vztahům mimořádnou pozornost.

Z národohospodářského hlediska existují v zásadě dva přístupy k zahraničnímu obchodu. Je to přístup pasivní, někdy nazývaný pasivní pojetí úlohy zahraničního obchodu v reprodukčním procesu, a aktivní.

⁷ SVATOSĚ, Miroslav, Zahraniční obchod. Praha: Grada, 2009. str. 21.

U pasivního přístupu je kladen důraz na hledisko proporcionality ekonomiky. To má zajistit takový zahraniční obchod, aby jeho cílem bylo dosáhnout plynulého reprodukčního procesu. Ekonomičtí zastánci tohoto pojetí zdůrazňují především úlohu zahraničního obchodu při zajištění surovin, potravin, strojů a zařízení, které v zemi schází. Vývoz charakterizují jako určité zlo, které je nezbytné podstoupit, aby stát získal devizové prostředky pro své dovozní potřeby.

Aktivní pojetí úlohy zahraničněobchodní politiky klade podstatný důraz na hledisko efektivnosti a znamená především soustředěné úsilí státu o co nejsnazší přístup na trhy jednotlivých zemí. V tomto případě vláda usiluje o orientaci ekonomiky na exportní program výroby zboží a poskytování služeb. Tato koncepce zpravidla vychází z liberalistického ekonomického pojetí, přičemž úlohou státu je vytvářet prostor pro vývozce – odstraňovat překážky, které se vývozcům mohou postavit do cesty mezi výrobou a umístěním na zahraničních trzích u finálního spotřebitele.⁸ Je chybné domnívat se, že má-li být aktivní pojetí úlohy zahraničního obchodu efektivní, musí se týkat ekonomiky země průřezově a nemůže se stát záležitostí jediného věcně příslušného ministerstva či komise.

Mírou otevřenosti ekonomiky dané země rozumíme procentuální podíl zahraničního obchodu na HDP. Česká republika je mimořádně otevřenou ekonomikou. Dokládá to podíl vývozu zboží a služeb na HDP, který v roce 2008 převyšoval 70 % a byl výrazně vyšší než u jiných srovnatelných ekonomik.

1.8 Platební bilance a obchodní bilance

Platební bilance je systematický statistický záznam či výkaz veškerých ekonomických transakcí uskutečněných mezi domácí ekonomikou a zbytkem světa za určité časové období. Jedná se tedy výhradně o operace mezi tuzemci a cizozemci. Tuzemcem je buď fyzická osoba s trvalým pobytem v tuzemsku, nebo právnická osoba se sídlem v tuzemsku. Naopak cizozemci se rozumí všechny fyzické a právnické osoby, které nelze označit jako tuzemce. Platební bilance zemí jsou sestavovány a zveřejňovány v různě podrobném členění s ohledem na účel jejich využití.

Obchodní bilancí označujeme vztah mezi celkovou hodnotou vývozu a dovozu dané země popř. skupiny zemí za určité období. Nastane-li převis vývozu nad dovozem, mluvíme

SVATOŠ, Miroslav. Zahraniční obchod. Praha: Grada, 2009. str. 22.

o aktivní bilanci. V opačném případě se jedná o pasivní bilanci. Obchodní bilance je součástí běžného účtu platební bilance spolu s bilancí služeb, bilancí výnosů a bilancí běžných převodů.

2 HOSPODÁŘSKÝ VÝVOJ SRN V LETECH 1949 – 1990

2.1 Období poválečné obnovy

Spolková republika Německo vznikla v září 1949 na území, které bylo od konce války pod správou tří západních okupačních mocností. V roce 1955 získala SRN postavení suverénního státu a stala se členem Severoatlantické aliance⁹ (NATO) a Západoevropské unie. Spolková republika Německo tak získala souhlas západních velmocí s remilitarizací země. Status okupačních vojsk se změnil na status spojeneckých vojsk. SRN se zformovala na území, které bylo hospodářsky vyspělejší než ostatní oblasti předválečného Německa a soustřeďovalo rozhodující podíl německé uhelné, hutní, chemické a strojírenské výroby. Válečné zpuštění nepostihlo hospodářský potenciál západního Německa tak silně jako ve východní části země a škody v průmyslu byly méně rozsáhlé než v dopravě a na bytovém fondu měst.¹⁰

V období poválečné obnovy bylo možno s nevelkými náklady uvést do chodu výrobní kapacity předválečného rozsahu. K dispozici byl i dostatek pracovních sil. Ten představovalo 9,6 miliónů Němců, kteří se do západního Německa přistěhovali z různých oblastí střední a východní Evropy, a zejména kvalifikovaní pracovníci z NDR.

Po porážce v druhé světové válce bylo hospodářství západního Německa oslabeno demontážemi zařízení, nuceným exportem paliv a surovin za nízké ceny, konfiskací vědecké a technické dokumentace a převzetím špičkových vědců včetně vojenských odborníků do výzkumných institucí USA. V klíčových odvětvích průmyslu a v bankovníctví byly obří společnosti rozčleněny na menší.

Již od konce roku 1946 začala proudit do země zahraniční pomoc motivovaná heslem „bez obnovy Německa nelze konsolidovat Evropu“.¹¹ Od tohoto roku získalo během šesti let západní Německo zboží a služby v hodnotě 3 mld. dolarů. Z USA přicházely úvěry použité na rozběh klíčových úseků hospodářství a nemalé prostředky poskytla i Velká Británie. Pro

⁹ Severoatlantická aliance (anglicky North Atlantic Treaty Organisation – NATO) je euroatlantická mezinárodní vojenská organizace založená 4. 4. 1949 podpisem Washingtonské smlouvy, která zakotvila vznik bezpečnostní organizace západních demokracií jako odpověď na poválečnou situaci v Evropě.

¹⁰ SIRŮČEK, Pavel. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. Slaný: Melandrium, 2007. str. 123.

¹¹ SIRŮČEK, Pavel. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. Slaný: Melandrium, 2007. str. 124.

rozvoj těžkého průmyslu Spolkové republiky Německo bylo významným impulsem zrušení poválečných omezení výroby uhlí, hutních výrobků a základních chemických produktů při vzniku Evropského společenství uhlí a oceli.

2.2 Období mimořádně vysokého tempa hospodářského růstu

V roce 1951 byla na území Spolkové republiky Německo překročena vrcholná předválečná úroveň průmyslové výroby a začalo období mimořádně vysokého tempa hospodářského růstu. Bylo to způsobeno vysokou zaměstnaností v kombinaci s dobrou organizací, početností kvalifikovaných pracovníků, technickou erudicí¹² a pracovní disciplínou. Situace na trhu práce v 50. letech umožnila snížit na minimum vysokou nezaměstnanost, rozšířit pracovní příležitosti pro ženy a přijmout značný počet pracovníků ze zahraničí.

2.2.1 Průmyslová výroba

Průmyslová výroba představovala v 50. letech průměrný roční přírůstek 9 % a v dalším desetiletí 4,6 %. V roce 1960 už SRN dosáhla na první místo mezi průmyslovými výrobci západní Evropy a stala se druhým největším vývozcem na světě. Vývoz západoněmeckého kapitálu se začal rozšiřovat v 60. letech, ale jeho celkový objem zůstal nižší ve srovnání se zahraničním kapitálem umístěným v SRN.

2.2.2 Zemědělství

Pokrok v mechanizaci a chemizaci znamenal přeměnu SRN v jednoho z typických představitelů vysoce intenzivního a technicky vyspělého zemědělství.

2.2.3 Sociální tržní hospodářství

Od vzniku SRN byl v zemi budován systém nazývaný sociálním tržním hospodářstvím. V 50. letech vycházela hospodářská politika z teorie neoliberalismu. Západoněmecká společnost se vyznačovala vysokým stupněm sociální stability, stávkové hnutí mělo minimální rozměry a lépe než ve většině jiných vyspělých zemí se dařilo udržovat sociální mír. V 60. letech ustupoval neoliberalismus do pozadí a sílily státní zásahy do hospodářství. V zemědělství se používaly v široké míře státní subvence, např. k ovlivňování rozsahu výroby hlavních produktů a cen. Mimořádně významné byly i zásahy státu do energetiky a dopravy.

¹² též vzdělání, učenost, znalost

V hospodářské oblasti bylo těžiště státního vlastnictví v železniční a městské dopravě, dálniční síti, spojích, výrobě a rozvodu elektřiny a plynu, hydrotechnických objektech a z průmyslu zejména v dolech s horšími těžebními podmínkami a ve výrobě neželezných kovů. Stát se také kapitálově podílel na významných firmách zpracovatelského průmyslu a podporoval bytovou výstavbu.

V roce 1969 se dostala k vládě Německá sociální demokracie, která se vyslovovala pro smíšenou ekonomiku s odpovědností státu za chod hospodářství a místo dalšího zestátnování kladla důraz spíše na kontrolu hospodářské moci podnikatelů, na odstraňování různých privilegií a garantování sociálních jistot pro všechny vrstvy společnosti.

2.3 První hospodářská krize

Po mnoha letech hospodářského růstu, kdy se recese projevovaly v SRN jen poklesem míry růstu, byl první skutečnou hospodářskou krizí po válce absolutní pokles ekonomických ukazatelů v letech 1974 – 1975. Průmyslová výroba klesla o 7 %. Podstatně silněji postihla krize stavebnictví, hutnictví, chemickou výrobu a automobilový průmysl. Na vzestup ceny ropy reagovala SRN racionalizací její spotřeby, státní podporou vlastní těžby uhlí a urychlením výstavby jaderných elektráren. I když se zvýšila míra inflace, zůstává značně pod průměrem zemí OECD. Znovu se objevila nezaměstnanost.

V letech 1976 – 1979 došlo k nevýrazné konjunktúře. Byly oslabeny pozice západoněmecké ekonomiky ve světovém hospodářství a SRN byla objemem průmyslové výroby předstižena Japonskem.

2.4 Druhá hospodářská krize

Druhý ropný šok v roce 1979 a nástup další hospodářské krize v letech 1980 – 1982 přinesly nové problémy. Cenový růst trval jen do roku 1981, ale průmyslová výroba klesala až do začátku roku 1983 o více než 5 % a průměrná nezaměstnanost dosáhla v tomto roce téměř 8 %. Snížení výroby postihlo nejvíce stavebnictví, hutnictví a odvětví lehkého průmyslu. Odvětví s vysokým podílem exportu byla postižena méně.

V době vrcholící hospodářské krize došlo ke změně vlády. Do čela se dostává kolice křesťanských stran s FDP. Tato nová vláda přesunula v hospodářské politice důraz na boj s inflací. Ten byl úspěšný.

2.5 Oživení hospodářského růstu

V 80. letech, po poklesu světových cen ropy a surovin, bylo v SRN dosaženo cenové stability. Oživení hospodářského růstu bylo ale pomalé. Teprve v roce 1985 byl překročen předkrizový nejvyšší stav. V roce 1983 se SRN poprvé stala největším světovým exportérem. Hlavním nositelem této expanze bylo strojírenství spolu s automobilovým, elektrotechnickým a chemickým průmyslem. Od roku 1987 se firmy SRN staly největším vývozcem strojů a zařízení na světě; ze 40 oborů strojírenské výroby získaly prvenství ve 24 oborech. Podstatně se také rozšířil vývoz kapitálu.

2.5.1 Problém nezaměstnanosti

Hospodářský růst v 80. letech však nevedl k redukci nezaměstnanosti. Ta překročila 10 % a významněji poklesla až koncem desetiletí. Stala se tíživým společenským problémem. Ovlivnilo ji i přijetí 1,5 miliónu etnických Němců ze zahraničí v letech 1980 – 1989. Vedle velké nezaměstnanosti nekvalifikovaných pracovníků však začal být pocíťován nedostatek vysokoškolsky vzdělaných a zkušených odborníků. Řešení nezaměstnanosti bylo již na začátku 80. let hledáno mimo jiné i ve zkrácení pracovního týdne převážně na 36,5 hodin (tehdy nejkratší pracovní doba na světě) a v předčasném odchodu do penze. Typickým jevem bylo i to, že se v letech 1977 – 1989 změnil přibližně 70 % zaměstnanců charakter práce v důsledku technického rozvoje.

2.5.2 Omezování státní účasti na průmyslovém podnikání.

V hospodářské politice pokračovala vláda křesťansko-liberální koalice v omezování státní účasti na průmyslovém podnikání. V 70. letech byla snížena kapitálová účast státu na závodech Volkswagen a po roce 1983 na FEBA-Chemie, Lufthansa a dalších firmách. Výnos z těchto prodejů se zčásti použil ke snížení státního dluhu. Investice státu do energetiky a státní podpora technických inovací byly značně zvýšeny. Současně byly ve státním rozpočtu prosazovány úspory na sociálních výdajích.

Daňová reforma

Ve druhé polovině 80. let se uskutečnila daňová reforma, která ve třech etapách zvýšila nezdanitelný základ, zmenšila progresi a snížila sazby daní z příjmů a ze zisků korporací. Vedle toho stát používal k ovlivňování konjunktury daňové odpisy a úrokové podpory. Nejvýrazněji se to projevilo v programu stimulace hospodářství na léta 1988- 1990.

2.6 Sjednocení obou německých států

Sjednocením v říjnu roku 1990 si Německo upevnilo postavení první evropské mocnosti. Význam vztahů s Německem jako jedné z klíčových priorit české zahraniční politiky vystoupil v této nové situaci do popředí v celé své velikosti.

Sjednocení Německa vedlo k posílení jeho potenciálu v mnoha směrech. Vzrostla zejména rozloha země, počet jejích obyvatel a HDP. V souvislosti s tím vystoupilo Německo do popředí jako nejsilnější evropská mocnost a jako jedna z nejsilnějších zemí světa. Nicméně ani sjednocené Německo nevyváží spojené potenciály Velké Británie a Francie a v řadě ukazatelů SRN zaostává i za součtem potenciálů Francie a zemí Beneluxu. Poměr sil v Evropě se tedy posunul, ale nezvrátil.¹³

Na druhou stranu však vyvolalo hospodářské propojení „nových“ spolkových zemí se „starými“ složitý komplex problémů. Mezi ně patřilo zejména sjednocení měny, privatizace státních podniků a celková restrukturalizace hospodářství „nových“ zemí. Současně s opětovnou integrací území, která se přes čtyřicet let vyvíjela nezávisle a odlišně, začala ve východní části Německa rychlá transformace od centrálně plánovaného k tržnímu hospodářství. Recese let 1991 – 1992 tyto problémy ještě více zkomplikovala.

¹³ Česká zahraniční politika: úvahy o prioritách. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. str. 153.

3 ZAHRANIČNÍ OBCHOD SRN

3.1 Ekonomická charakteristika země

3.1.1 Vývoj HDP

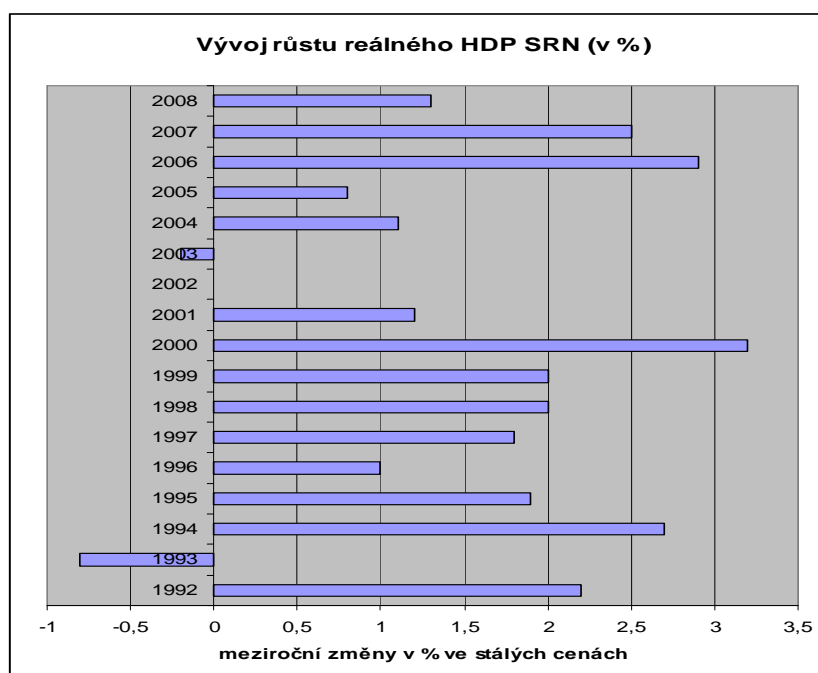
Koncem 80. let patřilo Německo mezi nejbohatší země Evropy. Ještě počátkem 90. let se Německo řadilo mezi první tři nejbohatší státy tehdejší patnáctky, poté se ale pozice Německa neustále zhoršovala. V polovině 90. let bylo již na 6. místě za Lucemburskem, Rakouskem, Dánskem, Belgií a Nizozemím. Tento propad byl důsledkem zejména nákladů na sjednocení Německa a vyrovnání hospodářské úrovně nových spolkových zemí. Z německého rozpočtu proudilo a stále proudí na východ Německa ve formě různých podpor ročně 70 mld. Euro. Tyto dotace slouží k financování důchodů, nezaměstnanosti, na výstavbu dopravní infrastruktury a podporu rozvoje průmyslu a podnikání. Průmyslová produkce sice v nových spolkových zemích roste rychleji než v západní části, přesto však zůstává značný rozdíl mezi hospodářskou úrovní Východu a Západu. Na Východě je dvakrát větší nezaměstnanost a HDP na hlavu je o necelou třetinu nižší. Počet obyvatel východního Německa se od roku 1990 v důsledku omezených pracovních příležitostí snížil o 9 %. Nejen proto zůstává průmyslová báze bývalé NDR i nadále relativně slabá.

Tabulka 1 Makroekonomický vývoj SRN v letech 1991 – 2008 (ve stálých cenách)

Rok	HDP (v mld. EUR)	HDP na 1 obyvatele (v EUR)	Růst reálného HDP (v %)
1991	1 534,60	19 186	-
1992	1 646,62	20 431	2,2
1993	1 694,37	20 872	- 0,8
1994	1 780,78	21 871	2,7
1995	1 848,45	22 636	1,9
1996	1 876,18	22 909	1,0
1997	1 915,58	23 346	1,8
1998	1 965,38	23 960	2,0
1999	2 012,00	24 511	2,0
2000	2 062,50	25 095	3,2
2001	2 113,16	25 664	1,2
2002	2 143,18	25 984	0,0
2003	2 163,80	26 222	- 0,2
2004	2 210,90	28 602	1,1
2005	2 243,20	27 219	0,8
2006	2 321,50	28 194	2,9
2007	2 422,90	29 464	2,5
2008	2 492,00	30 254	1,3

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-02-22]. Dostupné z: < <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/logon>>.

Graf 1 Vývoj růstu reálného HDP SRN (v % ve stálých cenách)

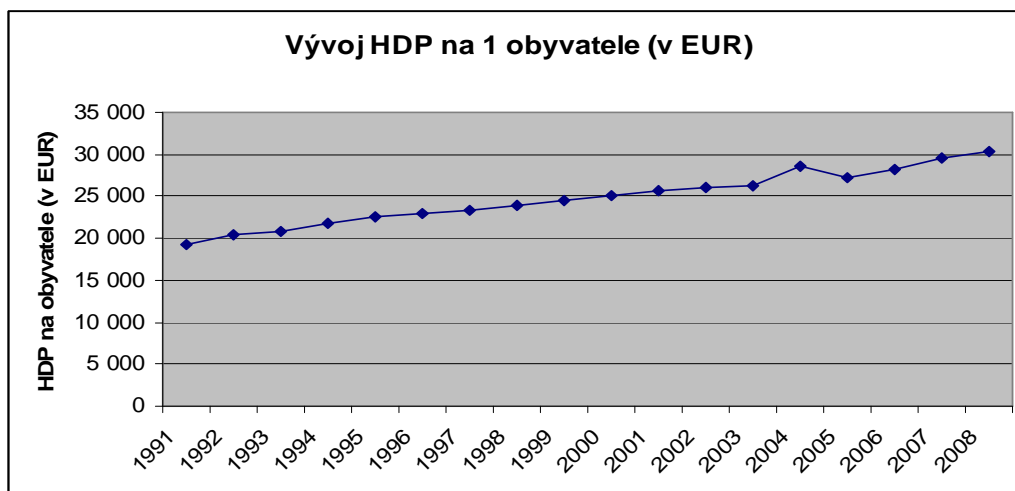

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 1

Po recesi z roku 1993, kdy byla míra růstu HDP SRN -0,8 %, rostla německá ekonomika během 90. let uspokojivými tempy. V prvních letech 21. století však její vývoj příliš příznivý nebyl. Sice byl v roce 2000 zaznamenán nejvyšší ekonomický růst od sjednocení SRN a NDR. Ekonomika v tomto roce rostla 3,2 % tempem, ale v dalších letech se růst opět snižoval, až v roce 2003 nastala recese, jak ukazuje graf 1 a tabulka 1. Recese byla překonána díky silným vývozům a HDP vzrostl z -0,8 % na 1,1 %, tedy o 1,9 %. Situace Německa se výrazněji zlepšila až v roce 2006, kdy ekonomický růst dosáhl 2,9 %. Naposledy byl takovýto významný růst reálného HDP v roce 2000, kdy rostl tempem 3,2 %. I rok 2007 byl pro německé hospodářství úspěšným. Stejně jako v předchozím roce rostl HDP poměrně vysokým tempem (+ 2,5 %). V běžných cenách činil 2 422,90 mld. euro. Rok 2008 byl pak ve své druhé polovině poznamenán světovou hospodářskou a finanční krizí. To se nepříznivě projevilo i na růstu HDP. Jak je vidět z tabulky, v roce 2008 činila meziroční změna 1,3 %. Od předchozího roku tedy došlo k poklesu o 1,2 %.

Hospodářský vývoj byl podpořen domácí i zahraniční poptávkou. I přes výrazné posílení eura vůči dolaru a mírné oslabení světové konjunktury měly největší podíl na růstu HDP vývozy Německa, které se zvýšily o 8,3 % (cenově očištěno). Přínosem na straně domácí poptávky byly především investice (růst 0,9 %).

Graf 2 Vývoj HDP na 1 obyvatele (v EUR)

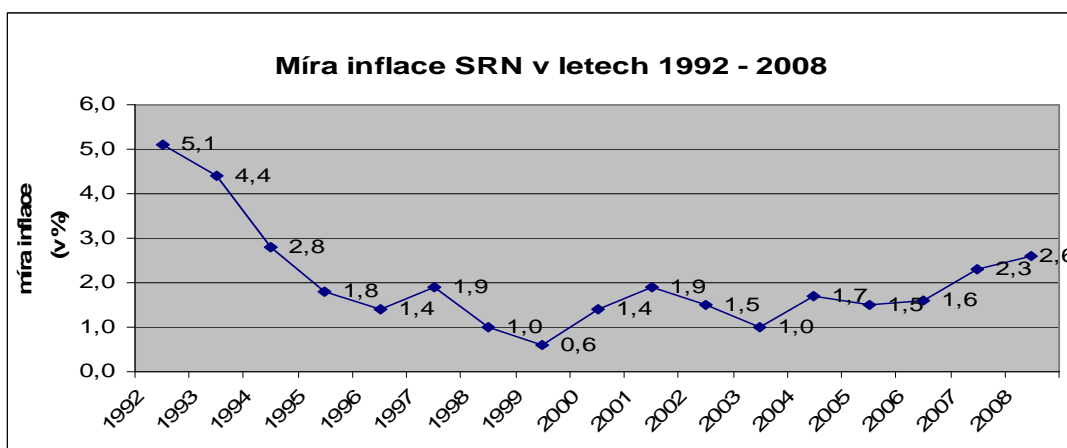

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 1

Základním ukazatelem ekonomické vyspělosti země je právě výše HDP na jednoho obyvatele. Jeho hodnota vzrostla od roku 1991 z 19 186 EUR na 30 254 EUR v roce 2008, tedy o 11 068 EUR. HDP na jednoho obyvatele během sledovaného období stále rostl. Výjimku představoval rok 2005, kdy došlo k poklesu z 28 602 EUR v roce 2004 na 27 219 EUR v roce 2005, tedy o 1 383 EUR.

3.1.2 Inflace

Graf 3 Vývoj míry inflace SRN v letech 1992 – 2008 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-02-22]. Dostupné z:

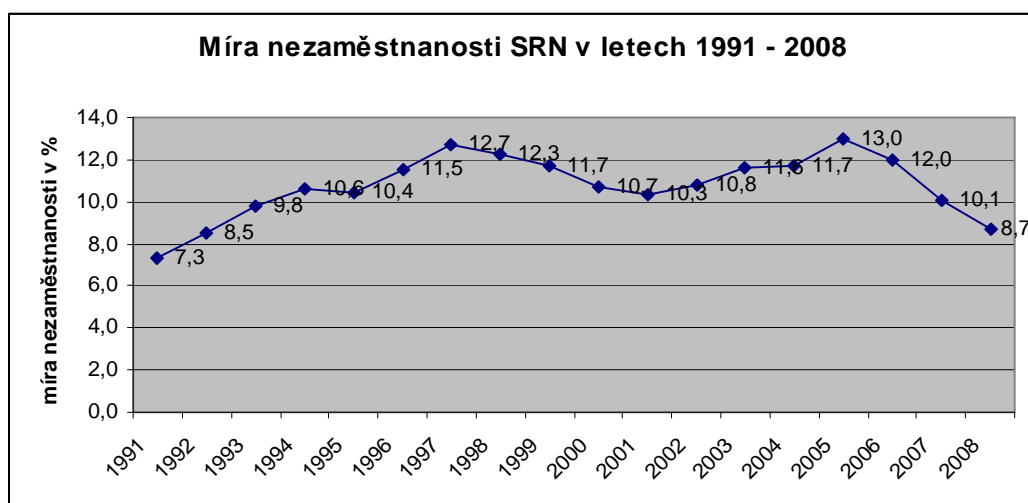
<<https://www->

[genesis.destatis.de/genesis/online;jsessionid=593C6E5254FE2DF17763DA4FC3991D7D.tcggen1?operation=previous&levelindex=3&levelid=1271667007648&step=3](https://www-genesis.destatis.de/genesis/online;jsessionid=593C6E5254FE2DF17763DA4FC3991D7D.tcggen1?operation=previous&levelindex=3&levelid=1271667007648&step=3)>.

Inflace se v Německu v letech 1995 – 2006 vyvíjí uspokojivě. Hranici 2 % překročila na začátku sledovaného období, v letech 1992 – 1994, během nichž poklesla z 5,1 % na 2,8 %. Od roku 1995 – 2006 se nikdy přes hranici 2 % nedostala. Až v roce 2007 činila míra inflace 2,3% a v roce 2008 pak 2,6 %. Nejnižší míra inflace byla v letech 1992 – 2008 zaznamenána v roce 1999, kdy ceny vzrostly pouze o 0,6 % oproti předchozímu roku.

3.1.3 Nezaměstnanost

Graf 4 Vývoj míry nezaměstnanosti SRN v letech 1991 – 2008 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-02-22]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online>>.

Největším ekonomickým problémem SRN je vysoká nezaměstnanost. V souvislosti s poklesem hospodářské konjunktury podpořené zánikem mnoha podniků bývalé NDR, začala od poloviny 90. let růst nezaměstnanost. Přes neustálá nová opatření na podporu vzniku pracovních míst se situace na trhu práce dlouho nezlepšila.¹⁴

V roce 2004 bylo z důvodu slabého hospodářského růstu kolem 4,4 miliónu lidí bez práce, míra nezaměstnanosti dosáhla v tomto roce 11,7 %. Především v závěru roku 2004 se projevil negativně kvartální hospodářský útlum. Počet nezaměstnaných vzrostl oproti stejnému období předchozího roku o 3,5 %.

V roce 2005 se situace ještě více vyhrotila, míra nezaměstnanosti představovala 13 %, tj. 5 216 434 oficiálně registrovaných nezaměstnaných.

¹⁴ *Oficiální portál pro podnikání a export* [online] [cit. 2010-04-1] Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nemecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000636/>>.

Rok 2006 sice znamenal výrazné hospodářské oživení, ale pro míru nezaměstnanosti nebyl příliš povzbuzující, neboť činila 12 %, což je jen o 1 % méně, než v předchozím roce. Teprve ž koncem prvního čtvrtletí 2007 se tento negativní trend začal obracet a v prosinci 2007 se míra nezaměstnanosti snížila na 8,1 %. Nezaměstnanost klesala i v roce 2008.

3.2 Zahraniční obchod země

Zahraniční obchod patří spolu se zahraničními investicemi k nejdůležitějším předpokladům pro hospodářský růst, zaměstnanost a ekonomickou prosperitu Německa.

Tabulka 2 Vývoj zahraničního obchodu SRN v letech 1990 – 2008 (údaje v mld. Euro)

Rok	Vývoz	Dovoz	Obrat	Bilance	Index ¹⁵		Krytí dovozu vývozem v %
					vývoz	dovoz	
1990	348,1	293,2	641,3	54,9	-	-	118,7
1991	340,4	329,2	669,6	11,2	97,8	112,3	103,4
1992	343,2	326,0	669,2	17,2	100,8	99,0	105,3
1993	321,3	289,6	610,9	31,7	93,6	88,8	110,9
1994	353,1	315,4	668,5	37,7	109,9	108,9	112,0
1995	383,2	339,6	722,8	43,6	108,5	107,7	112,8
1996	403,4	353,0	756,4	50,4	105,3	103,9	114,3
1997	454,3	394,8	849,1	59,5	112,6	111,8	115,1
1998	488,4	423,5	911,9	64,9	107,5	107,3	115,3
1999	510,0	444,8	954,8	65,2	104,4	105,0	114,7
2000	597,4	538,3	1 135,7	59,1	117,1	121,0	111,0
2001	638,3	542,8	1 181,1	95,5	106,8	100,8	117,6
2002	651,3	518,5	1 169,8	132,8	102,0	95,5	125,6
2003	664,5	534,5	1 199,0	130,0	102,0	103,1	124,3
2004	731,5	575,4	1 306,9	156,1	110,1	107,7	127,1
2005	786,3	628,1	1 414,4	158,2	107,5	109,2	125,2
2006	893,0	734,0	1 627,0	159,0	113,6	116,9	121,7
2007	965,2	769,9	1 735,1	195,3	108,1	104,9	125,4
2008	984,1	805,8	1 789,9	178,3	102,0	104,7	122,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online;jsessionid=89079A402BEB762A32BD3EBB7312C811.tcggen1?operation=previous&levelindex=3&levelid=1269507877942&step=3>>.

¹⁵ Stejně období předchozího roku = 100.

Graf 5 Vývoz Německa v letech 1990 – 2008

Zdroj: Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online;jsessionid=B148E8F67F8889A009D66F005F0A09DF.tcgggen1?levelindex=3&levelid=1266825822600&downloadname=51000-0001&operation=ergebnistabelleDiagramm&option=diagramm>>.

Ausfuhr: Gewicht (t) = vývoz: objem (t)

Ausfuhr: Wert (Tsd. EUR) = vývoz: hodnota (v tis. EUR)

Vývoz Německa vzrostl během sledovaného období z 348,1 mld. Euro v roce 1990 na 984,1 mld. Euro v roce 2008. Od roku 2003 zaujímá Německo pozici největšího světového vývozce zboží. V některých oborech, jako je např. automobilový průmysl, chemie, vývoz farmaceutik, strojů a zařízení, je světovou exportní jedničkou.

V roce 2006 zaznamenalo Německo největší dynamiku růstu exportu, neboť hodnota vývozu v tomto roce vzrostla téměř o 14 % oproti roku 2005. Dovozy sice v témže roce předstihly tempo růstu exportu o 3,3 procentního bodu, i tak se ale podařilo udržet aktivní obchodní bilanci.

V roce 2004 se po letech ekonomické recese stal export opětovně hlavním motorem hospodářského oživení. Rok 2007 znamená pro SRN celkovým obratem 1 739,5 mld. Euro a zejména výší pozitivního salda ve výši téměř 200 mld. Euro historický rekord.¹⁶

¹⁶ *Oficiální portál pro podnikání a export* [online] [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nemecko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000636/>>.

Graf 6 Dovoz Německa v letech 1990 – 2008

Zdroj: Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-03-10]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online;jsessionid=B148E8F67F8889A009D66F005F0A09DF.tcgggen1?levelindex=3&levelid=1266825822600&downloadname=51000-0001&operation=ergebnistabelleDiagramm&option=diagramm>>.

Einfuhr: Gewicht (t) = dovoz: objem (t)

Einfuhr: Wert (Tsd. EUR) = dovoz: (tisíc EUR)

Německo se během sledovaného období stalo i druhým největším světovým importním trhem. Hodnota dovozu vzrostla z 293,2 mld. Euro v roce 1990 na 805,8 mld. Euro v roce 2008.

Jak je vidět z tabulky a grafů, hodnota vývozu i dovozu měla za uvedené roky stále rostoucí tendenci. Celkový objem obchodu vzrostl v letech 1990 – 2008 z 641,3 mld. Kč na 1 789,9 mld. Euro. Obchodní bilance skončila v roce 2008 přebytkem 178,3 mld. Euro. V uvedených letech však bylo rekordní hodnoty pozitivního salda bilance dosaženo v roce 2007, kdy představovalo 195,3 mld. Euro.

Mezi největší německé vývozce se řadí spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko, Bádensko-Virtembersko a Bavorsko, Dolní Sasko a Hesensko. Převažující vliv této pětky v německém exportu a importu je zcela převažující. Podíl na vývozu činí 60 % a na dovozu 70 %.

3.2.1 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN

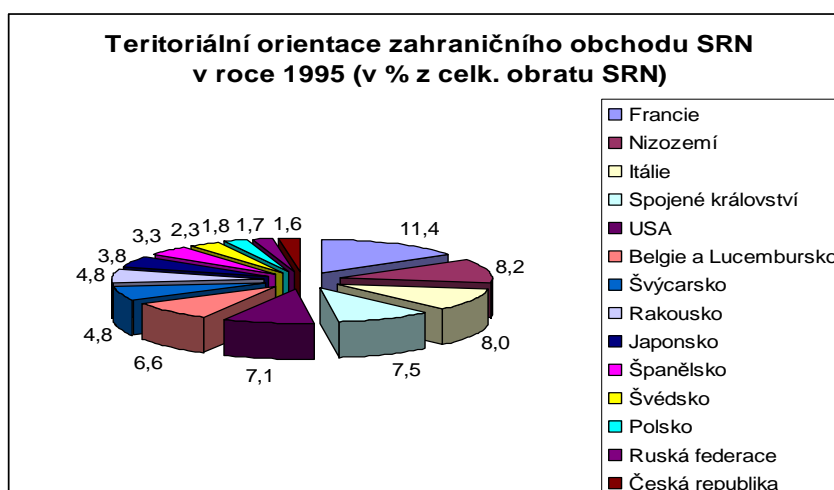
U této problematiky budu zkoumat, jak se změnilo pořadí nejdůležitějších obchodních partnerů SRN v letech 1995 a 2008.

Tabulka 3 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN v roce 1995

Pořadí nejdůležitějších exportních partnerů SRN v roce 1995				Pořadí nejdůležitějších importních partnerů SRN v roce 1995			Pořadí nejdůležitějších partnerů SRN dle podílu na celk. obrátu SRN v roce 1995		
	ZEMĚ	v ml. EUR	v % z celk. exportu	ZEMĚ	v mil. Euro	v % z celk. importu	ZEMĚ	v mil. Euro	v % z celk. obrátu
	EX celkem	383,2		IM celkem	339,6		Obrát celkem	722,8	
	v tom:			v tom:			v tom:		
1.	Francie	44,92	11,7	Francie	37,47	11,0	Francie	82,29	11,4
2.	Spojené království	31,66	8,3	Nizozemí	29,74	8,8	Nizozemí	58,95	8,2
3.	Nizozemí	29,20	7,6	Itálie	29,05	8,6	Itálie	58,13	8,0
4.	Itálie	29,08	7,6	USA	23,16	6,8	Spojené království	53,93	7,5
5.	USA	27,92	7,3	Belgie a Lucemb.	22,48	6,6	USA	51,08	7,1
6.	Belgie a Lucemb.	25,12	6,6	Spojené království	22,28	6,6	Belgie a Lucemb.	47,60	6,6
7.	Rakousko	21,32	5,6	Japonsko	18,11	5,3	Švýcarsko	34,69	4,8
8.	Španělsko	13,19	3,4	Švýcarsko	14,40	4,2	Rakousko	34,63	4,8
9.	Japonsko	9,63	2,5	Rakousko	13,31	3,9	Japonsko	27,74	3,8
10.	Švédsko	9,41	2,5	Španělsko	10,65	3,1	Španělsko	23,84	3,3
11.	Švédsko	16,53	2,3
12.	Polsko	12,84	1,8
13.	Ruská federace	12,22	1,7
14.	14. Česká republika	6,04	1,6	15. Česká republika	5,41	1,6	Česká republika	11,46	1,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online>>.

Graf 7 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN v roce 1995 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 3

V roce 1995 byla s podílem 11,4 % největším obchodním partnerem Německa Francie, která zaujímala první místo jak v německém vývozu, tak v německém dovozu. Druhá příčka v teritoriální orientaci zahraničního obchodu SRN v roce 1995 patřila Nizozemí, jehož podíl představoval v uvedeném roce 8,2 %. Nizozemí bylo i druhým největším importním partnerem, ale třetím exportním. Mezi vývozci ho totiž předstihlo Spojené království s podílem 8,3 %. Třetí místo nejdůležitějšího obchodního partnera SRN patřilo Itálii s podílem 8,0 %. Dalšími významnými obchodními partnery SRN byly Spojené království (7,5 %), USA (7,1 %), Belgie a Lucembursko (6,6 %), Švýcarsko (4,8 %) a Rakousko (4,8 %). Česká republika zaujímala v daném roce s podílem 1,6 % 14. pozici mezi obchodními partnery SRN.

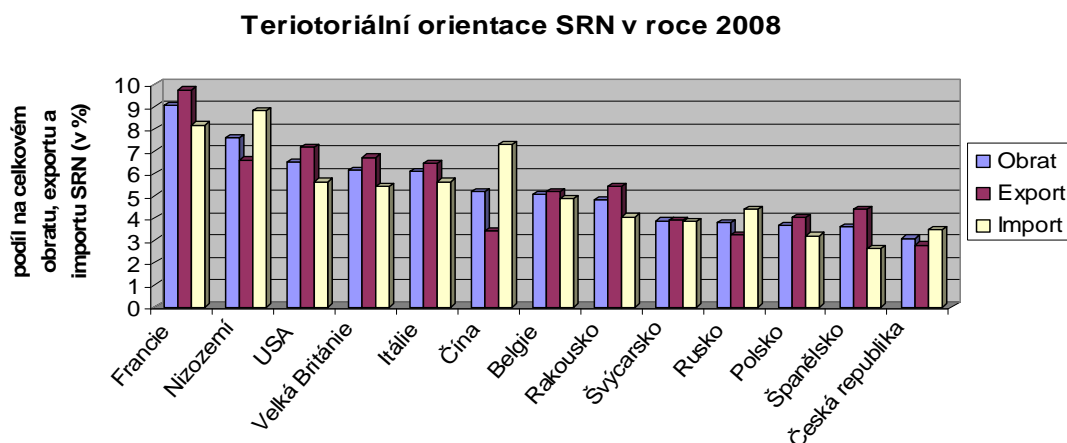
Tabulka 4 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN v roce 2008

Pořadí nejdůležitějších exportních partnerů SRN v roce 2008				Pořadí nejdůležitějších importních partnerů SRN v roce 2008			Pořadí nejdůležitějších partnerů SRN dle podílu na celk. obrátu SRN v roce 2008		
	ZEMĚ	v mil. Euro	v % z celk. exportu	ZEMĚ	v mil. Euro	v % z celk. importu	ZEMĚ	v mil. Euro	v % z celk. obrátu
	EX celkem	994		IM celkem	815		Obrát celkem	1 809	
	v tom:			v tom:			v tom:		
1.	Francie	96,9	9,75	Nizozemí	72,0	8,83	Francie	163,6	9,04
2.	USA	71,5	7,19	Francie	66,7	8,18	Nizozemí	137,6	7,61
3.	Velká Británie	66,8	6,72	Čína	59,4	7,29	USA	117,5	6,50
4.	Nizozemí	65,6	6,60	USA	46,0	5,64	Velká Británie	111,1	6,14
5.	Itálie	64,0	6,44	Itálie	45,9	5,63	Itálie	109,9	6,08
6.	Rakousko	53,8	5,41	Velká Británie	44,3	5,44	Čína	93,5	5,17
7.	Belgie	51,6	5,19	Belgie	39,7	4,87	Belgie	91,3	5,05
8.	Španělsko	43,7	4,40	Rusko	35,9	4,40	Rakousko	86,9	4,80
9.	Polsko	40,1	4,03	Rakousko	33,1	4,06	Švýcarsko	70,2	3,88
10.	Švýcarsko	39,0	3,92	Švýcarsko	31,2	3,83	Rusko	68,2	3,77
11.	Čína	34,1	3,43	Česká republika	28,3	3,47	Polsko	66,3	3,67
12.	Rusko	32,3	3,25	Polsko	26,2	3,21	Španělsko	65,3	3,61
13.	Česká republika	27,8	2,80	Japonsko	23,0	2,82	Česká republika	56,1	3,10
14.	Švédsko	20,6	2,07	Norsko	23,0	2,82	-	-	-
15.	Maďarsko	17,6	1,77	Španělsko	21,6	2,65	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování dle Oficiální portál pro podnikání a export [online] [cit. 2010-03-14]. Dostupné z:

<<http://www.businessinfo.cz/sti/nemecko-zahranicni-obchod-zeme/1000636/>>

Graf 8 Teritoriální orientace zahraničního obchodu SRN v roce 2008 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 4

Hlavními obchodními partnery Německa ve vývozu i dovozu byly členské státy EU. Jejich podíl na německých exportech činil v roce 2008 téměř 64 %. U importů šlo o 77 %.

První místo mezi nejdůležitějšími obchodními partnery SRN zaujímá v roce 2008 Francie s podílem 9,04 % z celkového obrátu SRN. Exportováno sem bylo zboží v hodnotě 96,8 mld. Euro. Dovozy z Francie činily 66,7 mld. Euro. Nizozemí obsadilo v roce 2008 s podílem 7,61 % druhé místo. Nizozemí bylo největším dovozním partnerem s podílem 8,83 %, ale v případě vývozu mu patří s podílem 6,60 % až čtvrtá pozice. Třetí místo obsadilo s podílem 6,50 % z celkového obrátu USA. Dalšími významnými obchodními partnery SRN byly v roce 2008 Velká Británie (6,14 %), Itálie (6,08 %), Čína (5,17 %), Belgie (5,05 %) a Rakousko (4,80 %). Česká republika je s podílem 3,10 % na 13. pozici.

Jak je vidět z grafu 7 a grafu 8, od roku 1995 do roku 2008 se pořadí největších obchodních partnerů SRN příliš nezměnilo. První místo zaujímá v obou případech Francie, která se podílela na celkovém obrátu SRN 11,4 % v roce 1995 a 9,04 % v roce 2008. Druhou pozici obsadilo v obou sledovaných letech Nizozemí. Jeho podíl klesl v letech 1995 – 2008 z 8,2 % na 7,6 %. Itálie byla v roce 1995 s podílem 8,0 % na třetím místě, ale v roce 2008 byla předstížena USA a Velkou Británií s podílem 6,1 % je v tomto roce na šesté pozici. USA si o dvě příčky polepšilo, naopak Velká Británie o jednu pohoršila. Česká republika byla v roce 1995 s podílem 1,6 % na 14. místě mezi nejdůležitějšími obchodními partnery SRN. Od r. 1995 do r. 2008 se její podíl zvýšil o 1,5 % a posouvá se na 13. příčku.

3.2.2 Komoditní struktura zahraničního obchodu SRN

Tabulka 5 Komoditní struktura zahraničního obchodu SRN v roce 2007

Zbožová skupina	Dovoz (v %)	Vývoz (v %)
	2007	2007
Potraviny a živá zvířata	5,1	3,3
Nápoje a tabák	0,8	0,7
Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv	3,1	1,5
Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	9,7	2,1
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,3	0,1
Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	12,5	13,9
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	13,3	13,2
Stroje a dopravní prostředky	36,2	50,3
Průmyslové spotřební zboží	10,8	9,7
Komodity a předměty obchodu jinde neuvedené	8,3	5,2

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistisches Bundesamt Deutschland [online] [cit. 2010-03-20]. Dostupné z: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/logon>>.

Ve zbožové struktuře zahraničního obchodu SRN jsou nejdůležitější položkou dovozu stroje a dopravní prostředky. Jejich podíl na celkovém dovozu SRN činí 36,2 %. Další významnou položku dovozu SRN představují tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. Jejich podíl představuje 13,3 %. V pořadí třetí skupinou z hlediska dovozu jsou chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené, jejich podíl je 12,5 %. Významný je i dovoz průmyslového spotřebního zboží s podílem 10,8 % a dovoz minerálních paliv, maziv a příbuzných materiálů s podílem 9,7 % na celkovém dovozu SRN.

Ve vývozu převažují s podílem 50,3 % stroje a dopravní prostředky. Dalšími významnými komoditními skupinami jsou chemikálie a příbuzné výrobky j. n. s podílem 13,9 % a tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu s podílem 13,2 % na celkovém dovozu SRN.

4 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY ČESKOSLOVENSKA V LETECH 1918 – 1968

4.1 Situace v období od vzniku ČSR do roku 1945

Porážka Německa a Rakouska-Uherska v roce 1918 a rozpad habsburské monarchie koncem října téhož roku znamenaly vznik pěti nových nástupnických států. Došlo ke zcela novému mezinárodně politickému uspořádání tohoto evropského regionu a zčásti i k politické a hospodářské desintegraci střední Evropy. Vítězné dohodové velmoci se snažily udržet užší hospodářskou spolupráci a vytvořit ve střední Evropě celní unii. ČSR bylo mimořádně závislé na vnějších vztazích a nové celní hranice po rozpadu velkého ekonomického celku znamenaly velké problémy.

Nově vzniklé Československo bylo hospodářsky nejvyspělejší nástupnickou zemí habsburské monarchie. Připadlo mu sice jen 21 % plochy a 26 % obyvatel, ale na jeho území se nacházelo asi 60 – 70 % výrobní kapacity průmyslu bývalého Rakousko-Uherska. U jednotlivých průmyslových odvětví byl ovšem podíl Československé republiky rozdílný. Nejvyšší byl ve spotřebním průmyslu, jehož zboží se jako zboží běžné spotřeby úspěšně uplatňovalo v ostatních zemích monarchie. V tehdy čelném průmyslovém odvětví, v textilním průmyslu, se na území ČSR soustřeďovalo 80 – 90 % výrobní kapacity. Nacházela se zde také téměř celá výrobní kapacita porcelánového průmyslu a přes 90 % produkce skla a keramiky. I u výroby dalšího spotřebního zboží byl podíl vysoký. U obuvi, prádla, rukavic a papíru se pohyboval mezi 80 – 85 %. Ve výrobě surového cukru dosahoval 76 % a piva 52 %. Pro další rozvoj nejen průmyslu, ale celého hospodářství bylo pak podstatné, že se na území ČSR těžilo 82 % černého a 63 % hnědého uhlí bývalé monarchie.¹⁷

Zahraniční obchod Československa se orientuje na Francii a Anglii, pozadu nezůstává ani obchodování s USA. Obchodní styky mezi Velkou Británií a ČSR se začaly rozvíjet už na podzim roku 1919. Po válce se československá vláda snažila získat z Anglie potřebné suroviny a potraviny, a naopak začala do Anglie vyvážet cukr. Anglie zůstala největším obchodním partnerem Československa na Západě až do poloviny 30. let. Byla největším importérem československého cukru, dovážela však z ČSR i chmel, slad, skleněné zboží, dříví, papír či textilní polotovary. Z Anglie přicházely do ČSR textilní suroviny (vlna,

¹⁷ LACINA, Vlastislav, Zlatá léta československého hospodářství 1918 – 1929. Praha: Historický ústav AV ČR, 2000. str. 23

bavlna), železné trubky, technicky náročné a speciální stroje a zařízení, chemické výrobky, barviva a suroviny pro tukový průmysl.

4.1.1 Československý zahraniční obchod v letech 1921 – 1929

Tabulka 6 Čs. zahraniční obchod v letech 1921 – 1928 (v mld. Kč v běžných cenách)

Rok	Dovoz	Vývoz	Obrat	Bilance	Dovoz	Vývoz	Obrat
	běžné ceny v mld. Kč				index 1921 = 100		
1921	23,7	29,5	53,2	5,8	100,0	100,0	100,0
1922	13,5	19,6	33,1	6,1	56,9	66,6	62,3
1923	10,8	13,9	24,7	3,1	45,7	47,2	46,5
1924	15,9	17,0	32,9	1,1	66,9	57,8	61,9
1925	17,6	18,8	36,4	1,2	74,4	63,9	68,6
1926	15,3	17,9	33,2	2,6	64,5	60,6	62,3
1927	18,0	20,1	38,1	2,1	75,8	68,4	71,7
1928	19,2	21,2	40,4	2,0	81,1	72,0	76,2

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl. Brno: Doplněk, 2006. str. 219.*

V letech 1924 – 1929 se zahraniční obchod vyvíjel velmi dynamicky. Od roku 1923 do roku 1929 zaznamenal obrat zahraničního obchodu přírůstek 64 %. Tomuto údaji odpovídá průměrný roční růst 8,6 %. Fyzický objem obchodu dosahoval meziročního přírůstku dokonce ve výši 9,6 %.

Obchodní bilance byla trvale aktivní, a to velmi výrazně. Vývoz převýšil v úhrnu v letech 1924 – 1929 dovoz o téměř 10 %. Bilance zahraničního obchodu byla nejdůležitější položkou platební bilance a její aktivum sloužilo k úhradě deficitů některých jiných položek platební bilance, vytváření devizových zdrojů pro transfery výnosů z kapitálu investovaného v ČSR.

Tabulka 7 Obrat čs. zahraničního obchodu s Německem v letech 1924 -1929 (v mil. Kč)

Rok	Celkový obrat ČSR (v mil. Kč)	Podíl Německa s přístavy na obratu ČSR (v mil. Kč)	Podíl Německa s přístavy na obratu ČSR (v %)
1924	32 890	10 568	32,1
1925	36 439	12 487	34,3
1926	33 134	10 415	31,5
1927	38 097	12 258	32,2
1928	40 432	13 108	32,4
1929	40 487	12 366	30,5

Zdroj: vlastní zpracování dle OLŠOVSKÝ, Rudolf. *Světový obchod a Československo 1918 – 1938. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. str. 200.*

Významné postavení v československém zahraničním obchodě mělo Německo a německé přístavy Hamburk a Brémy. Do Německa směřovala podstatná část československého exportu a ještě větší část dovozu přicházela z této země. Ve struktuře československého vývozu do Německa a německého vývozu do Československa byl však podstatný rozdíl, který se vyvíjel v neprospěch Československa. Československo exportovalo do Německa hlavně suroviny a polotovary. Československý dovoz z Německa tvořily však textilní suroviny a koloniální zboží, které zprostředkoval německý obchod ze zámořských zemí s tučným ziskem. Československo si nedovedlo vybudovat přímý styk s cizinou, který by vyloučil německý zprostředkovatelský obchod. Od r. 1924 se zmenšoval československý vývoz do Německa, německý trh se postupně uzavíral před československým zbožím. Zároveň však rostl dovoz z Německa, takže se zhoršovala obchodní bilance s Německem, rostlo pasivní saldo, které dosáhlo v r. 1929 bezmála 3 mld. Kč.¹⁸

4.1.2 Zbožová struktura dovozu a vývozu v ČSR v letech 1921 – 1929

Tabulka 8 Zbožová struktura čs. zahraničního obchodu 1921 – 1929 (v %)¹⁹

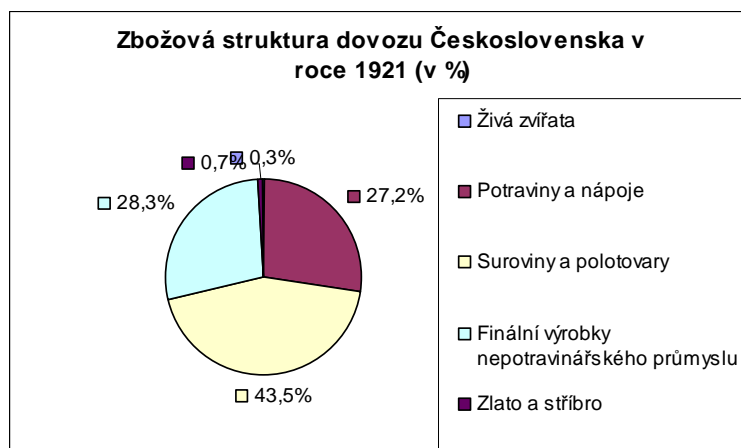
Zbožová skupina	Dovoz				Vývoz			
	1921	1922-25	1926-28	1929	1921	1922-25	1926-28	1929
Živá zvířata	0,3	4,8	3,9	4,8	0,9	0,3	0,3	0,2
Potraviny a nápoje	27,2	22,9	20,3	14,6	16,2	16,5	15,4	11,4
Suroviny a polotovary	43,5	48,2	47,5	48,9	14,6	20,9	18,7	16,8
Finální výrobky nepotravinářského průmyslu	28,3	24,0	28,2	31,5	67,4	61,7	65,3	71,5
Zlato a stříbro	0,7	0,1	0,1	0,2	0,9	0,6	0,3	0,1

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992*. Brno: Doplněk., 2006. str. 221.

¹⁸ OLŠOVSKÝ, Rudolf. Světový obchod a Československo 1918 – 1938. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. str. 201.

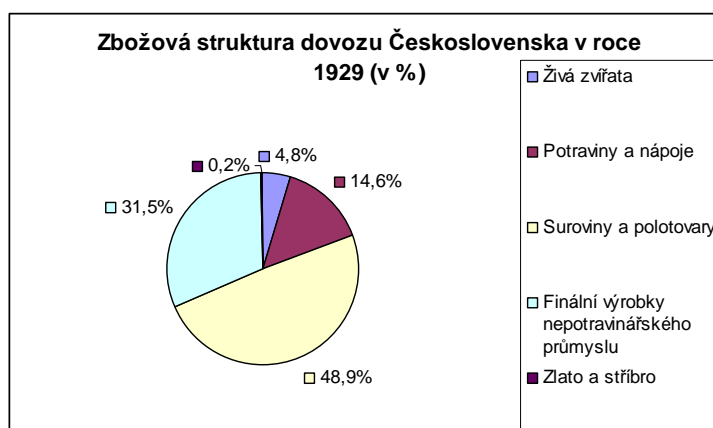
¹⁹ Procenta jsou vypočtena z absolutních údajů v běžných cenách.

Graf 9 Zbožová struktura dovozu Československa v roce 1921 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 8

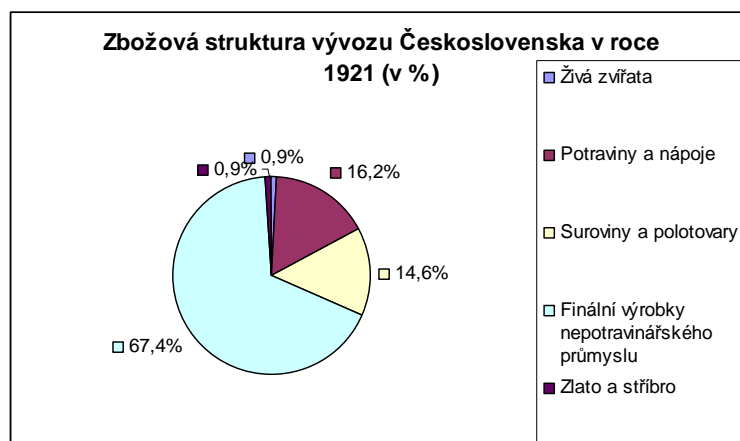
Graf 10 Zbožová struktura dovozu v roce 1929 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 8

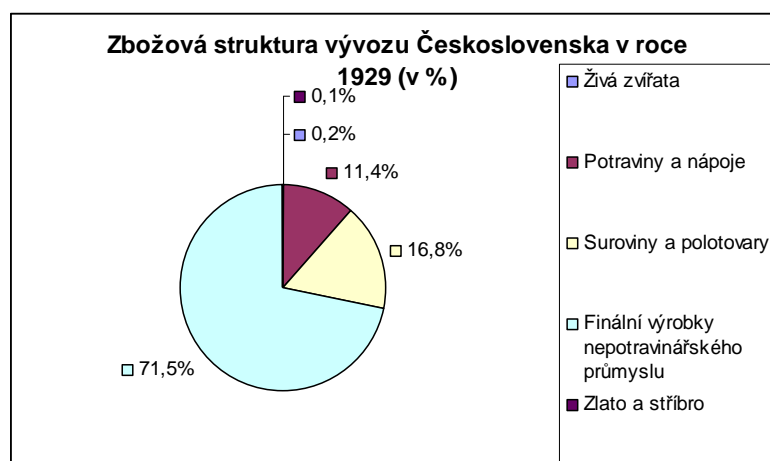
Pro dovoz bylo typické vysoké zastoupení surovin a polotovarů, klesající podíl potravin a naopak vzestupný podíl hotových nepotravinářských výrobků. V letech 1921 – 1929 vzrostl dovoz surovin a polotovarů o 5,4 %. U finálních výrobků nepotravinářského průmyslu činil procentuální rozdíl v uvedených letech 3,2% ve prospěch roku 1929. Z potravinářského zboží patřily k důležitým dovozním položkám obiloviny (hlavně kukuřice a pšenice), olejniny, jedlé tuky, tabák, hrozny, ovoce a živá zvířata, rýže, káva, kakao, tropické ovoce a mořské ryby. Z nepotravinářských zemědělských surovin se jednalo především o bavlnu, vlnu, jutu, len, hedvábí a surové kůže. U potravin a nápojů byl zaznamenán pokles z 27,2 % na 14,6 %, tedy o 12,6 %. Naopak tomu bylo u dovozu živých zvířat, který se zvýšil o 4,5 %. U dovozu zlata a stříbra je patrný mírný pokles o 0,5 %.

Graf 11 Zbožová struktura vývozu Československa v roce 1921 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 8

Graf 12 Zbožová struktura vývozu Československa v roce 1929 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 8

Ve zbožové struktuře vývozu obsadily v uvedených letech jednoznačně první místo hotové nezemědělské výrobky, jejichž podíl na úhrnném vývozu navíc soustavně rostl, v letech 1921 – 1929 zvýšil o 4,1 %. Nepatrně se zvýšil i vývoz surovin a polotovarů, a to o necelá 3 %. U potravin a nápojů byl patrný pokles z 16,2 % na 11,4 %. Na minimum pokles též vývoz živých zvířat a zlata a stříbra. Složení vývozu odráželo průmyslový charakter země a jeho těžištěm byla produkce lehkého průmyslu.

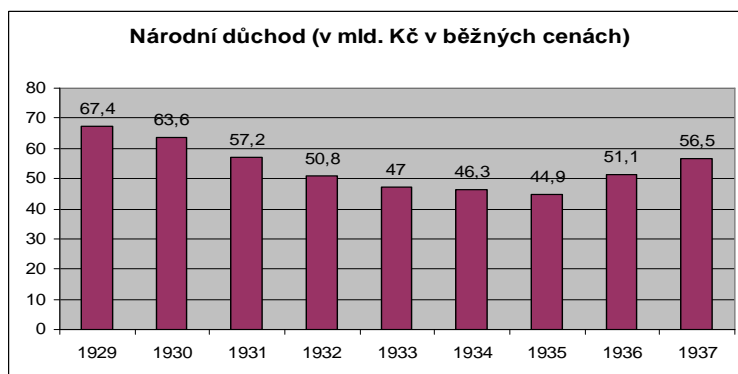
4.1.3 Československý zahraniční obchod v letech 1929 – 1937

Tabulka 9 Čs. zahraniční obchod v letech 1929 – 1937 (v mld. Kč v běžných cenách)

Rok	Dovoz	Vývoz	Obrat	Bilance	Dovoz	Vývoz	Obrat
	běžné ceny v mld. Kč				index 1929 = 100		
1929	20,0	20,5	40,5	0,5	100,0	100,0	100,0
1930	15,7	17,5	33,2	1,8	78,6	85,2	82,0
1931	11,8	13,1	24,9	1,3	59,0	64,1	61,6
1932	8,2	7,4	15,6	- 0,8	40,8	36,1	38,4
1933	6,1	5,9	12,0	- 0,2	30,6	28,9	29,8
1934	6,4	7,3	13,7	0,9	32,0	35,6	33,8
1935	6,7	7,9	14,6	1,2	33,7	38,8	36,3
1936	7,9	8,0	15,9	0,1	39,6	39,2	39,4
1937	11,0	12,0	23,0	1,0	54,9	58,4	56,7

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl. Brno: Doplněk, 2006. str. 352.*

Graf 13 Objem národního důchodu Československa v letech 1929 – 1937 (v mld. Kč v běžných cenách)

Zdroj: vlastní zpracování dle OLŠOVSKÝ, Rudolf. *Světový obchod a Československo 1918 – 1938. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. str. 135.*

Z uvedených čísel je zřejmé, že se národní důchod a zahraniční obchod vyvíjely paralelně. Je jasně pozorovatelná souvislost jejich vzestupu a poklesu.

Krize na počátku 30. let vedla k velké redukci československého zahraničního obchodu. Ve srovnání s většinou vyspělých zemí světa byl pokles obrátu ČSR proti roku 1929 mnohem hlubší. Vývoz se snížil do roku 1933 o 71 % v běžných cenách. V roce 1937 vývoz zůstal o 42 % pod úrovní roku 1929.

Velké potíže působilo zhoršení bilance zahraničního obchodu, jejíž aktivum se výrazně snížilo již v roce 1929 a v letech 1932 – 1933 se pak poprvé od roku 1920 objevil deficit.

Státní politika se snažila čelit poklesu obrátu zahraničního obchodu podporou vývozu. Rozšiřovala se síť vyslanectví a konzulátů, vznikala exportní oddělení obchodních a živnostenských komor, při Ústředním svazu čs. Průmyslníků působila vývozní sekce, v roce 1934 byl založen Ústav pro podporu zahraničního obchodu a objevovaly se i zahraniční obchodní komory pro podporu obchodních styků ČSR s Francií, Itálií a Polskem.²⁰

4.1.4 Teritoriální orientace československého zahraničního obchodu v letech 1924 – 1938

Tabulka 10 Teritoriální orientace čs. zahraničního obchodu v letech 1924 – 1938 (v %)

	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Německo a příst.	32,14	34,27	31,43	32,18	32,42	30,54	28,87	29,20	27,78	24,44	24,27	19,39	19,12	16,14	15,55
Rakousko	14,50	12,48	12,18	11,42	11,30	11,46	11,00	10,61	9,54	8,46	8,01	7,51	6,73	5,81	4,74
Velká Brit. a Irsko	6,18	6,02	6,50	6,11	5,72	5,55	5,93	7,21	4,83	5,52	6,04	6,54	7,67	7,66	7,61
Jugoslávie	3,79	3,63	4,67	3,97	3,46	3,69	5,90	4,87	5,10	3,55	3,35	4,81	4,89	4,38	5,16
Rumunsko	3,84	3,35	3,97	4,12	3,48	3,07	3,49	3,64	4,09	3,30	3,34	4,54	4,66	5,17	5,52
Maďarsko	6,13	6,31	6,81	6,79	5,73	5,61	5,83	1,70	2,08	2,96	2,06	1,92	1,89	1,69	2,07
Itálie a přístavy	7,46	5,81	4,79	3,60	3,59	3,72	3,58	3,66	3,57	4,06	3,62	3,32	1,32	2,92	3,26
Polsko a přístavy	3,94	5,24	4,45	4,54	5,28	5,46	4,58	4,08	3,63	2,96	2,78	3,64	2,945	2,58	2,55
Francie	2,53	2,66	2,83	2,72	2,76	2,73	2,97	3,70	4,44	5,93	5,21	4,71	5,17	4,50	3,51
Švýcarsko	2,49	2,44	2,54	2,51	2,72	2,58	2,78	3,29	3,39	3,73	3,66	3,49	3,99	3,56	3,27
Holandsko	2,22	2,11	2,37	1,82	1,62	1,86	1,95	2,65	3,05	3,77	3,71	4,08	4,18	3,99	3,75
SSSR a balt. státy	1,12	1,79	1,22	1,44	1,66	1,65	2,39	3,67	2,27	2,10	1,52	1,94	2,31	1,59	2,69
Švédsko	1,11	1,07	1,26	1,28	1,39	1,57	1,80	2,10	1,27	1,49	2,10	2,42	2,79	3,57	3,75
Belgie	0,65	0,74	0,86	1,17	1,11	1,24	1,44	1,60	1,95	2,24	2,28	2,32	2,68	2,49	2,27
Turecko	0,48	0,58	1,00	0,93	0,58	0,81	0,57	0,90	1,23	1,27	1,38	1,06	1,52	1,18	2,41
Dánsko a Island	1,37	0,51	0,73	0,78	0,80	0,98	1,19	1,38	0,86	1,14	1,06	0,86	0,63	0,58	0,47
Bulharsko	0,80	0,78	0,92	0,68	0,63	0,71	0,63	0,74	0,75	0,56	0,38	1,15	0,70	0,79	0,91
Řecko	0,37	0,27	0,74	0,66	0,49	0,75	0,92	0,63	0,50	0,54	0,87	0,95	0,63	0,64	0,83
Norsko	0,22	0,22	0,29	0,32	0,37	0,44	0,51	0,54	0,53	0,67	0,74	0,90	1,16	1,41	1,23
Španělsko	0,13	0,14	0,31	0,40	0,52	0,52	0,54	0,58	0,67	0,74	0,85	0,98	0,57	0,15	0,06
Finsko	0,09	0,09	0,13	0,18	0,23	0,23	0,19	0,20	0,16	0,18	0,33	0,37	0,49	0,55	0,60
Portugalsko	0,05	0,05	0,07	0,09	0,09	0,12	0,12	0,13	0,18	0,25	0,27	0,29	0,25	0,26	0,21
Albánie, Malta atd.	0,01	0,01	0,04	0,04	0,05	0,08	0,08	0,04	0,07	0,09	0,10	0,12	0,11	1,12	0,10
Evropa	91,61	90,57	90,11	87,75	86,00	85,37	87,26	87,12	81,94	79,95	77,93	77,31	75,91	71,73	72,52
Amerika	5,97	6,42	6,48	7,98	8,76	9,21	7,67	7,34	12,13	11,88	11,61	11,70	12,46	14,75	14,37
Asie	1,69	2,05	2,26	2,48	3,03	3,14	2,85	3,16	3,15	4,63	6,16	6,50	6,57	7,98	7,84
Afrika	0,65	0,83	1,00	1,53	1,73	1,87	1,87	2,01	2,35	2,78	3,30	3,78	4,15	4,43	3,95
Austrálie	0,08	0,13	0,15	0,26	0,48	0,41	0,35	0,37	0,43	0,76	1,00	0,71	0,91	1,11	1,32

Zdroj: vlastní zpracování dle OLŠOVSKÝ, Rudolf. Světový obchod a Československo 1918 – 1938. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. str. 267-267.

Dle údajů z tabulky se podívejme, jak se měnil podíl československého zahraničního obchodu v jednotlivých zemích.

²⁰ PRŮCHA, Václav a kol., Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl. Brno: Doplněk, 2006. str. 352.

Politickým záměrem za celého trvání první republiky bylo snížit v Československu ZO s Německem, Rakouskem a Maďarskem a preferovat styky s Francií, Vekou Británií, dalšími zeměmi Evropy a USA.

Obchod s Německem a přístavy od roku 1924 do roku 1938 poklesl o 16,59 %. Po prvních sedmi letech o pouhé 2,94 %, ale v následujících letech o 13,65%. Tento rychlý pokles nastal za světové hospodářské krize 1929 – 1933 a v letech následující deprese. I přes tento výrazný pokles zůstalo Německo na prvním místě mezi obchodními partnery ČSR. Podobně tomu bylo u dalších 4 států, se kterými mělo Československo tradičně živé obchodní styky a které měly v prvních poválečných letech rozhodující význam pro československý zahraniční obchod. Konkrétně šlo o Rakousko, Polsko, Maďarsko a Itálii.

V uvedených letech naopak nadprůměrně stoupal podíl zámořských zemí, což znamenalo hlubokou strukturální změnu v orientaci zahraničního obchodu Československa. Vývoz Československa do zámořských zemí do roku 1929 pravidelně rostl až dosáhl nejvyššího bodu. To představovalo 15,9 % úhrnného československého exportu. Během světové hospodářské krize v letech 1929 – 1933 poklesl československý vývoz do zámoří bezmála o 2/3, na 1,185 mld. Kč, což představovalo 20 % úhrnného vývozu. Tudíž se přes hluboký pokles celkového objemu československého ZO zvýšil relativní podíl zámořských zemí. Nejvyšší přírůstek vykazuje obchod s Austrálií, dále došlo k rychlému vzestupu i v obchodu s Afrikou a asijskými zeměmi.

Obchodní styky s Francií, politicky nejdůležitějším partnerem ale obchodně nikoliv, vzrostly na vrub rostoucího dovozu Československa. V roce 1933 dosáhly vrcholných 5,93 % a následně klesly. Hospodářský poměr mezi Francií a Československem se řadu let vyvíjel v neprospěch Československa. Při obchodním styku s Francií neustále narůstalo pasivní saldo a marně bylo vyvíjeno úsilí, aby byly zvýšeny dovozní kvóty pro československé zboží.

Vývoz z Československa do Sovětského svazu vzrostl ve druhé polovině 30. let. Dovoz do Sovětského svazu zůstal poměrně stabilní (asi 90 mil. Kč), avšak vývoz vzrostl z 32 mil. korun v r. 1934, na 104 mil. v roce 1935 a na 180 mil. v roce 1936.

Velká Británie zaujala postupně ve 30. letech v československém vývozu třetí pozici. Nejvyššího bodu československý vývoz do Velké Británie dosáhl v roce 1928, kdy představoval 1,478 mld. Kč. Po vypuknutí světové hospodářské krize 1929 – 1933 pozvolna klesal až do r. 1931, kdy po devalvaci anglické libry nastal prudký zlom. V r. 1932 klesl

vývoz do Velké Británie na 406 mil. Kč. Po devalvaci koruny v r. 1934 a především pak v r. 1936 se československý vývoz do Velké Británie zvyšoval.

Silnými partnery Československa byly i Jugoslávie, Švýcarsko a Holandsko.

V roce 1937 bylo pořadí pěti hlavních obchodních partnerů ČSR následující (u jednotlivých zemí jsou uvedeny procentuální podíly jednotlivých zemí na obratu československého zahraničního obchodu):

1. Německo (16,14 %)
2. USA (9,0 %)
3. Velká Británie (7,66 %)
4. Rakousko (5,81 %)
5. Rumunsko (5,17 %)

Specifickými poměry během druhé světové války se tato práce záměrně nezabývá, neboť po vzniku tzv. Protektorátu 15. 3. 1939 se česká ekonomika stává součástí hospodářského prostoru německé třetí říše.

4.1.5 Zbožová struktura zahraničního obchodu v letech 1929 – 1937

Tabulka 11 Zbožová struktura zahraničního obchodu ČSR v letech 1929 – 1937 (v %) ²¹

Zbožová skupina	Dovoz				Vývoz			
	1929	1930-33	1934-36	1937	1929	1930-33	1934-36	1937
Živá zvířata	4,8	2,9	2,3	1,9	0,2	0,2	0,0	0,0
Potraviny a nápoje	14,6	18,5	14,2	11,0	11,4	9,3	5,6	8,2
Suroviny a polotovary	48,9	43,8	53,9	57,5	16,8	17,2	21,7	19,8
Finální výrobky nepotravinářského průmyslu	31,5	33,1	29,1	29,6	71,5	72,8	70,1	71,8
Zlato a stříbro	0,2	2,7	0,5	0,0	0,1	0,5	2,6	0,2

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl. Brno: Doplněk, 2006. str. 354.

K nepříznivému vývoji československého ZO ve 30. letech přispěla též zbožová struktura vývozu. Významnou část vývozu ČSR tvořily luxusní i jiné výrobky lehkého průmyslu, tedy komodity, jejichž zastoupení na světovém trhu znamenalo nadprůměrný pokles. Finální výrobky nepotravinářského průmyslu byly jednoznačně největší zbožovou vývozní skupinou. Za uvedené roky se však jejich podíl na vývozu téměř nezměnil. V roce 1929 činil 71,5 %

²¹ Procenta jsou vypočtena z absolutních údajů v běžných cenách.

a na konci sledovaného období, v roce 1937, 71,8 %. V rámci této skupiny Výrobky textilního a oděvního průmyslu zůstaly v letech 1929 – 1937 na prvním místě mezi vyváženými komoditami ČSR, avšak jejich podíl výrazně poklesl o 9,5 %. Naopak vývoz železa, obecných kovů a zboží z nich vzrostl v r. 1929 z 11,6 % na 18,9 % v r. 1937. Vývoz potravin a nápojů poklesl o 3,2 %. Naopak u exportu surovin a polotovarů byl zaznamenán vzestup o 2 %. Vývoz zlata a stříbra zůstává na úrovni 0,1 – 0,2 % a živá zvířata se během let 1929 – 1937 přestaly vyvážet.

Zbožová struktura dovozu byla ve 30. letech stabilnější než u vývozu. Dovoz surovin a polotovarů vzrostl ze 48,9 % na 57,5 %, tedy o 8,6 %. Druhou nejvýznamnější zbožovou skupinou dovozu byly finální výrobky nepotravinářského průmyslu, jejichž podíl v letech 1929 – 1937 poklesl o 1,9 %. Pokles importu zaznamenaly i potraviny a nápoje (o 3,6 %), živá zvířata (o 2,9 %) a zlato a stříbro, které se v roce 1937 přestalo dovážet.

4.2 Československo-německé vztahy v letech 1945 – 1949

V letech 1945 – 1949 se v mezinárodním životě rodila studená válka. V tomto období nelze v pravém smyslu o československo-německých vztazích mluvit. Vojenskou porážkou a bezpodmínečnou kapitulací přestal německý stát 8. května 1945 existovat. Vítězné mocnosti – SSSR, USA, Velká Británie a Francie – rozdělily Německo na čtyři okupační zóny (říšské hlavní město Berlín pak na čtyři sektory) a na půdě Německa poté vykonávaly nejvyšší státní moc. Československé vztahy s okupovaným Německem (v daném období šlo výlučně o vztahy hospodářské) se tak rozpadaly na vztahy se čtyřmi a od roku 1947 se třemi okupačními zónami: sovětskou, britsko-americkou (Bizonie) a francouzskou.²²

Bezprostředně po skončení války hospodářské vztahy s Německem neexistovaly. Výměna zboží klesla byla mizivá a Československo využívalo německé teritorium vlastně pouze k tranzitu svého zboží. Teprve na jaře roku 1947 byly uzavřeny obchodní smlouvy s jednotlivými okupačními úřady. Jako první byla uzavřena obchodní smlouva se sovětskou okupační zónou, a to v březnu roku 1947. Tentýž rok v dubnu došlo k uzavření obchodní smlouvy s francouzskou okupační zónou a pak v červenci s nejvýznamnějším hospodářským celkem na německém území, s Bizonií. Nicméně jak v zahraničním výboru Ústavodárného

²² SEIFERT, Antonín. Česká republika a okolní svět. Praha: Oeconomica, 2002. str. 64.

národního shromáždění v únoru 1947 konstatoval ministr zahraničí ČSSR Jan Masaryk, „vzájemný obchodní styk nedosáhl ani 10 % předválečné výše.“²³

V úvahách československých politiků o dalším vývoji Německa hrály již v prvních poválečných letech podstatnou roli obavy z rychlého vzestupu Německa. Bylo jasné, že dříve nebo později Německo opět vstoupí do evropské politiky jako vlivný ekonomický a poté i politický faktor. Československá zahraniční politika zde měla před očima meziválečná léta, kdy Německu po prohrané válce stačilo necelých dvacet let k tomu, aby se opět stalo, zejména pro své sousedy, vojenskou hrozbou.

S ohledem na německou otázku a v této souvislosti na problém bezpečnosti malého středoevropského státu a s přihlédnutím k faktickému poměru sil ve státě mezi komunisty a občanskými stranami, vývoj v předvečer vzniku studené války preferoval v případě Československa „prosovětskou“ volbu. I prozápadně orientované vnitropolitické síly před únorem 1948 ne jednou v podstatě rezignovaně přijímaly fakt, že z geopolitických důvodů a z pozice malého státu vedle mocného souseda nakonec nezbyvá, než podporovat zahraničně-politickou orientaci Československa na Sovětský svaz.²⁴

V letech 1945 – 1949 nešlo ve vztazích Československa k Německu jen o vztahy hospodářské, i když právě tyto vztahy byly jádrem vzájemných vztahů, neboť o vývoji Německa rozhodovala politika velmocí. Přesto neměla československá zahraniční politika v letech 1947 – 1949 na závěrečnou fázi formování dvou německých států na území Německa prakticky žádný vliv.

Oproti roku 1937, jak bylo uvedeno dříve, se v roce 1948 podstatně změnilo pořadí prvních pěti hlavních obchodních partnerů ČSR:²⁵

1. SSSR (16,16 %)
2. Velká Británie (7,22 %)
3. Jugoslávie (7,08 %)
4. Polsko (6,52 %)
5. Holandsko (6,20 %)

²³ MASARYK, Jan. Projevy, články a rozhovory 1945-1948. Praha: Oeconomica, 1998. str. 265.

²⁴ SEIFERT, Antonín. Česká republika a okolní svět. Praha: Oeconomica, 2002. str. 67.

²⁵ Procenta vypočítána dle Historické statistické ročenky str. 322 – 324

Tabulka 12 Čs. zahraniční obchod se SSSR v letech 1945 – 1949 (v mil. Kčs)

Rok	Čs. dovoz ze SSSR	Čs. vývoz do SSSR	Obrat	Celkový obrat ČSR	Podíl SSSR na celk. obratu ČSR
1945	37,3	10,5	48	184	26,09 %
1946	194,7	246,7	441	3 541	12,45 %
1947	280,2	200,9	481	8 275	5,81 %
1948	804,5	865,1	1670	10 329	16,17 %
1949	1272	1358	2630	10 975	23,96 %

Zdroj: vlastní zpracování dle NYKRYN, Jaroslav. *Zahraniční obchod ČSSR*. Praha: Svoboda, 1988. str. 40 -41.

Z porovnání těchto základních čísel vyplývá, že se Sovětský svaz mezi léty 1937 až 1948 dostal ke konci tohoto období na první místo mezi všemi obchodními partnery ČSR. Podíl SSSR na celkovém obratu československého zahraničního obchodu se před válkou pohyboval do 2 %, v roce 1945 už to bylo 26,09 % celkového obratu. To byl však pouze začátek dalšího prudkého růstu vzájemného obchodu v následujících obdobích.

4.3 Zahraniční obchod ČSR v letech 1948 – 1968

Po roce 1948 došlo v československém zahraničním obchodu ke kardinální změně v důsledku plného zapojení ČSR do sovětského bloku a především její ekonomiky prioritním zájmům a potřebám RVHP.

Po roce 1945 se sice část zahraniční výměny zboží realizovala prostřednictvím znárodněného průmyslu, ale významnou pozici v zahraničním obchodě měl stále kapitalistický sektor. Teprve po Únoru 1948 byl zahraniční obchod znárodněn, prohlášen státním monopolem a byly vytvořeny podniky zahraničního obchodu. Základem zahraničně obchodních vztahů byly vztahy k socialistickým zemím, především k SSSR a k ostatním členským zemím RVHP. Již v letech první pětiletky po roce 1949 se vytvořila základní teritoriální struktura československého zahraničního obchodu. Od prosté výměny zboží se postupně přešlo k rozvoji zahraničního obchodu na základě dohod o specializaci a kooperaci a v rámci koordinace národohospodářských plánů.²⁶

Obchodní bilance Československa končila v uvedených letech většinou aktivem. To sloužilo k úhradě pasivního salda bilance mezinárodně poskytovaných služeb. Aktivity se dosahovalo spíše stlačováním dovozu, než-li vývozní expanzí. Přebytek vývozu nad dovozem měl od poloviny 50. let klesající tendenci a byl zaznamenán v letech 1951 – 1952, 1957

²⁶ Historická statistická ročenka ČSSR, Praha: Nakladatelství technické literatury, 1985. 912 s. str. 36.

i v roce 1968, kdy ale šlo o záměrnou politiku zredukovat podporou dovozu objem československých pohledávek v zahraničí.

Tabulka 13 Teritoriální orientace ZO v letech 1948 – 1968 (v % z obratu)

Země	1948	1953	1955	1960	1965	1968
SSSR	16,2	35,5	34,5	34,4	36,9	33,6
Polsko	6,5	10,8	8,0	6,4	8,5	7,9
NDR	1,4	6,5	8,0	10,5	10,5	12,0
Maďarsko	3,0	7,7	6,3	5,5	5,7	5,7
Bulharsko	1,8	3,1	3,0	3,2	2,8	2,8
Rumunsko	3,6	7,8	3,6	3,4	3,0	3,4
Jugoslávie	7,1	0,0	0,6	1,3	2,6	2,7
ČLR	0,1	6,2	5,3	5,4	0,6	0,7
SRN	1,5	1,2	2,1	3,4	3,4	3,6
Rakousko	4,4	1,6	1,6	1,7	1,7	2,0
Velká Británie	7,2	2,8	2,3	2,5	2,5	2,5

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. Brno: Doplněk., 2006. str. 571.

Mezi obchodními partnery zaujímal od roku 1948 trvale postavení na první pozici Sovětský svaz. Jeho podíl na ročních obrazech zahraničního obchodu nejčastěji mírně převyšoval třetinu a na začátku 60. let byl vzájemný obchod rozsáhlejší než celý zahraniční obchod ČSR v roce 1948. Procentuální podíl SSSR na obratu Československa činil v roce 1948 16,2 %. Během pěti let od roku 1948 vzrostl podíl o 19,3 %, jak ukazuje tabulka 13. V roce 1965 byl podíl nejvyšší a činil 36,9 %. Na konci sledovaného období, v roce 1968 opět klesl, a to na 33,6 %. Naopak umístění ČSR v sovětském zahraničním obchodě zaujímal většinou třetí pozici.

Porovnáme-li vztah československého zahraničního obchodu s ostatními socialistickými zeměmi, zjistíme, že zpočátku patřila první příčka Polsku, to však v polovině 50. let předstihla NDR, jak můžeme vidět z tabulky 7. Podíl Polska na československém zahraničním obchodě dosáhl vrcholu v roce 1953, kdy činil 10,8 %. V tomto roce byl podíl NDR 6,5 %. V roce 1955 byly už podíly obou těchto zemí vyrovnané a měly hodnotu 8,0 %. Podíl Polska v příštích letech nadále klesal, na rozdíl od podílu NDR, který rostl a na konci sledovaného období, v roce 1968 dosáhl 12,0 %.

V obchodě s nesocialistickými zeměmi došlo po roce 1955 k poklesu podílu rozvojových zemí ve prospěch vyspělých tržních ekonomik. Svou pozici si posilovala především SRN. Na konci sledovaného období, v roce 1968, zaujímal SRN 5. místo v československém vývozu a 6. místo v dovozu. Její podíl na obratu československého obratu představoval v roce 1968

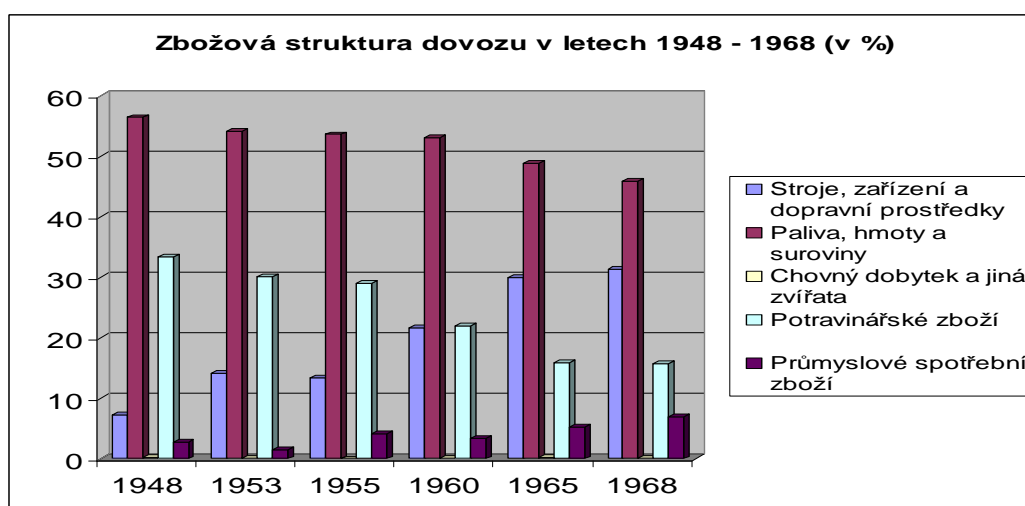
3,6 %. Od roku 1948 tedy došlo k vzrůstu podílu o 2,1 %. Z dalších západních ekonomik, které získaly významné postavení, jmenujme také Rakousko, Velkou Británii, Švýcarsko, Itálii, Nizozemsko, Francii a v období kulminující studené války i Finsko. Dále uveďme i několik rozvojových zemí, se kterými mělo ČSR dlouhodobě relativně významné styky. Jedná se o Egypt, Indii, Libanon, Turecko, Brazílie a Argentina.

Tabulka 14 Zbožová struktura čs. zahraničního obchodu v letech 1948 – 1968 (v %)

Ukazatel	1948	1953	1955	1960	1965	1968
Dovoz						
Úhrnem v mld. Kčs	4,9	6,3	7,6	13,1	19,2	22,2
z toho v %						
Stroje, zařízení a dopravní prostředky	7,3	14,1	13,3	21,7	29,9	31,3
Paliva, hmoty a suroviny	56,4	54,2	53,6	53,0	48,8	45,9
Chovný dobytek a jiná zvířata	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1
Potravinářské zboží	33,4	30,1	29,0	21,9	15,9	15,7
Průmyslové spotřební zboží	2,7	1,5	4,1	3,3	5,2	7,0
Vývoz						
Úhrnem v mld. Kčs	5,4	7,2	8,5	13,9	19,4	21,6
z toho v %						
Stroje, zařízení a dopravní prostředky	20,3	42,4	43,4	45,1	48,5	49,3
Paliva, hmoty a suroviny	43,5	36,9	39,3	29,2	30,4	27,9
Chovný dobytek a jiná zvířata	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1
Potravinářské zboží	5,5	8,5	6,2	5,2	4,4	4,6
Průmyslové spotřební zboží	30,7	12,2	11,1	20,4	16,5	18,1

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl*. Brno: Doplněk., 2006. str. 573.

Graf 14 Zbožová struktura československého dovozu v letech 1948 – 1968 (v %)

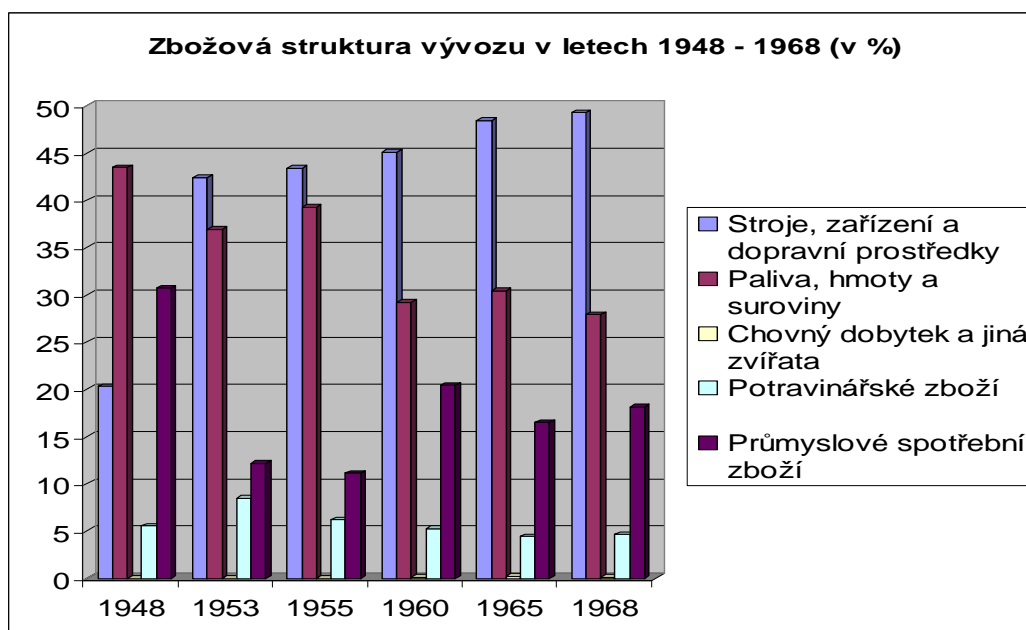
Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 14

Nejzrůsáhlejší a po řadu let nadpoloviční část dovozu tvořila skupina paliv, hmot a surovin. Jejich podíl na československém dovozu však ve sledovaném období stále klesal, v roce 1948 představoval 56,4 % a v roce 1968 45,9 %. Přesto zůstala skupina paliv, hmot a surovin na prvním místě mezi dovozními komoditními skupinami. K hlavním dovozním komoditám patřily rudy, neželezné kovy, hutní materiál, textilní suroviny, ropa, kaučuk, fosfáty, pyrity, síra, umělá hnojiva, kůže a tabák.

V grafu 14 můžeme vidět, jak si po roce 1960 vyměnily pozice z hlediska podílu na československém dovozu stroje, zařízení a dopravní prostředky a potravinářské zboží. Podíl potravinářského zboží poklesl od roku 1948 do roku 1968 ze 33,4 % na 15,7 %, tedy o 17,7 %. Naopak podíl strojů, zařízení a dopravních prostředků vzrostl ze 7,3 % na 31,3 %, tedy o 24 %. Z potravinářského zboží byly do Československa dováženy jak produkty, které se tam nevyráběly, tak i základní potraviny. Kolem roku 1960 kryl import spotřebu pšenice zhruba ze 40 %, másla z 20 % a masa z 10 %.

U průmyslového spotřebního zboží byl v letech 1948 – 1968 zaznamenán nárůst z 2,7 % na 7,0 %. Podíl dovozu chovného dobytka a jiných zvířat na celkovém dovozu Československa se v uvedených letech pohyboval v rozmezí 0,0 % – 0,2 %.

Graf 15 Zbožová struktura československého vývozu v letech 1948 – 1968 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 14

Nejvyšší nárůst mezi vývozními komoditami je zaznamenán u strojů, zařízení a dopravních prostředků. Největší skok proběhl mezi roky 1948 – 1953, kdy se podíl této skupiny komodit zvýšil 20,3 % na 42,4 %. V dalších letech pak nárůst pokračoval rovnoměrněji a v roce 1968 dosáhl 49,3 %.

Podíl paliv, hmot a surovin na čs. vývozu klesal. V roce 1948 představoval 43,5 % a jasně převyšoval ostatní skupiny vývozních komodit. V roce 1968 byl jeho podíl 27,9 %, tedy o 15,6 % menší, než na začátku sledovaného období. Z vývozních komodit patřily k nejdůležitějším uranové suroviny, černé uhlí, koks, válcový materiál, trubky, žezivo, magnezit, kaolin a cement.

V obchodě s průmyslovým spotřebním zbožím trvale převažoval vývoz nad dovozem. Přední místa ve vývozu zaujímaly výrobky textilního, kožedělného a sklářského průmyslu. Za perspektivně nejefektivnější byl pokládán vývoz z průmyslu dřevařského, keramického, sklářského, jablonecké bižuterie a polygrafického. Podíl průmyslového zboží měl v letech 1948 – 1968 nejvyšší hodnotu v roce 1948, kdy představoval 30,7 % celkového objemu vývozu Československa. Na konci období, v roce 1968, byla jeho hodnota 18,1 %.

Podíl vývozu potravinářského zboží dosáhl vrcholu v roce 1953, kdy představoval 8,5 %. V příštích letech sledovaného období klesal a v roce 1968 činil 4,6 %. Hlavními exportními komoditami byl cukr, chmel, slad a pivo.

Podíl vývozu chovného dobytka a jiných zvířat se pohyboval, stejně jako u dovozu, mezi 0,0 % – 0,2 %.

5 ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČESKOSLOVENSKA PO ROCE 1968 DO VZNIKU ČESKÉ REPUBLIKY

Před rokem 1989 byl zahraniční obchod Československa výrazně zaměřen na východní trhy (podíl nesocialistických zemí na československém zahraničním obchodu se pohyboval jen kolem 20 %). Hlavními obchodními partnery byly země RVHP a importy a exporty byly řízeny plánem. Veškerý zahraniční obchod byl kontrolován padesáti organizacemi zahraničního obchodu, které byly plně pod kontrolou ministerstva zahraničního obchodu. Domácí ceny byly pokřiveny dotacemi, daněmi i uplatněným směnným kurzem, takže byly zcela odděleny státním monopolem ZO od cen světových. Kladem tohoto období je, že představitelé minulého režimu nepřipustili vznik významné nerovnováhy zahraničního obchodu (ani platební bilance).

V 80. letech se dynamika národního hospodářství i zahraničního obchodu Československa všeobecně zpomalovala, a to i v obchodu se státy RVHP. Československo ztrácelo postavení relativně významného vývozce nejen na světovém trhu, ale i na trhu RVHP, když se jeho podíl na světovém vývozu snížil z 1,21 % v roce 1970 na 0,93 % v roce 1987 a na světovém dovozu z 1,11 % na 0,91 % mezi těmito roky.

5.1 Teritoriální orientace československého zahraničního obchodu v letech 1969 - 1992

Tabulka 15 Teritoriální orientace čs. zahraničního obchodu 1969 – 1992 (v mil. Kčs)

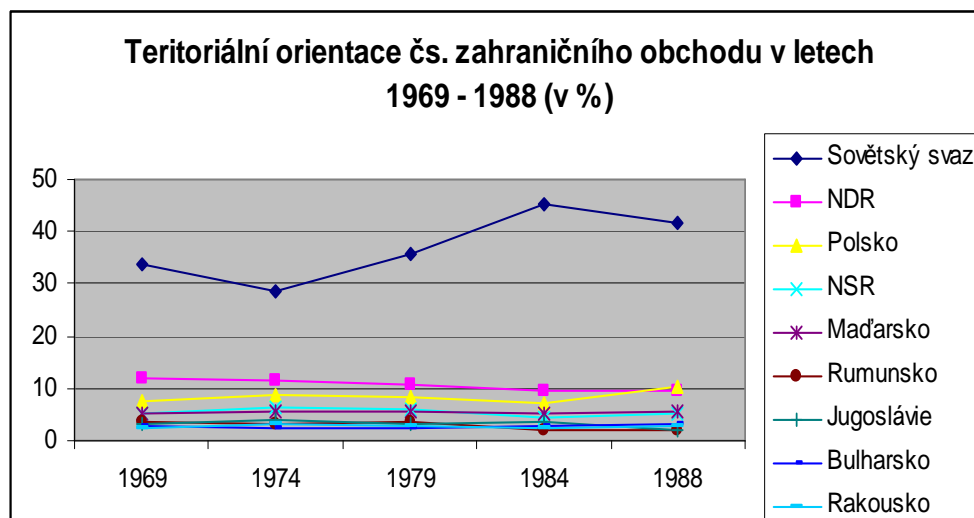
Země		1969	1974	1979	1984	1988	1992 ²⁷
Sovětský svaz / Ruská federace	Čs. dovoz	7 957	11 997	26 886	53 230	52 023	47 188
	Čs. vývoz	8 096	12 258	25 001	49 606	57 177	17 987
	Obchodní bilance	139	261	-1 185	-3 624	5 154	- 29 201
	Podíl na čs. obratu (v %)	33,71	28,47	35,56	45,11	41,69	12,04
NDR	Čs. dovoz	2 988	5 269	8 411	11 783	13 649	.
	Čs. vývoz	2 590	4 470	7 207	10 107	11 705	.
	Obchodní bilance	-398	-799	-1 204	-1 676	-1 944	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	11,71	11,43	10,70	9,60	9,68	.
Polsko	Čs. dovoz	1 873	3 557	6 220	8 193	13 747	.
	Čs. vývoz	1 787	3 742	5 654	8 134	13 739	.
	Obchodní bilance	-86	185	-566	-59	-8	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	7,69	8,57	8,14	7,16	10,49	.
SRN ²⁸	Čs. dovoz	1 060	3 030	4 787	4 731	7 252	78 724
	Čs. vývoz	1 309	2 488	4 037	5 365	6 138	84 544
	Obchodní bilance	249	-542	-750	634	-1 114	2 820
	Podíl na čs. obratu (v %)	4,98	6,48	6,05	4,43	5,11	30,15
Maďarsko	Čs. dovoz	1 375	2 621	4 336	6 387	7 166	.
	Čs. vývoz	997	2 272	3 974	5 688	7 240	.
	Obchodní bilance	-378	-349	-362	-699	74	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	4,98	5,74	5,70	5,30	5,50	.
Rumunsko	Čs. dovoz	1 001	1 413	2 490	2 320	2 995	.
	Čs. vývoz	769	1 247	2 528	1 981	2 631	.
	Obchodní bilance	-232	-166	38	-339	-364	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	3,72	3,12	3,44	1,89	2,15	.
Jugoslávie	Čs. dovoz	459	1 698	2 198	3 866	2 753	.
	Čs. vývoz	979	1 779	2 572	4 683	2 692	.
	Obchodní bilance	520	81	374	817	-61	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	3,02	4,08	3,27	3,75	2,08	.
Bulharsko	Čs. dovoz	713	967	1 406	3 226	4 154	599
	Čs. vývoz	581	1 053	1 838	3 186	4 682	1 434
	Obchodní bilance	-132	86	432	-40	528	835
	Podíl na čs. obratu (v %)	2,72	2,37	2,22	2,81	3,37	0,38
Rakousko	Čs. dovoz	635	1 479	2 159	2 251	4 112	.
	Čs. vývoz	518	1 142	1 861	2 917	3 295	.
	Obchodní bilance	-117	-337	-298	666	-817	.
	Podíl na čs. obratu (v %)	2,42	3,08	2,76	2,27	2,83	.

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistické historické ročenky ČSSR. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1985. str. 323, dle Statistické ročenky Československé socialistické republiky 1989, Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1989. str. 462 – 463 a dle Statistické ročenky České republiky 1995, Praha: Český statistický úřad, 1995. str. 385 – 386.

²⁷ Údaje z roku 1992 jsou přepočteny podle metodiky celní statistiky a nejsou metodicky srovnatelné s údaji za předchozí období.

²⁸ V roce 1992 – SRN včetně NDR a Západního Berlína.

Graf 16 Teritoriální orientace čs. zahraničního obchodu v letech 1969 – 1988 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 10

V tabulce 15 a následně v grafu 16 jsou uvedeni největší obchodní partneři Československa v letech 1969 – 1988.

Obchodní spolupráce se Sovětským svazem vykazovala největší obrát. Do roku 1989 byl Sovětský svaz hlavním obchodním partnerem ČSSR. Procentuální podíl Sovětského svazu na československém obrátu činil na začátku sledovaného období, v roce 1969, 33,71 %. Za devět let pak vzrostl o 7,9 % na hodnotu 41,69 %. V roce 1984 byl podíl největší a představoval 45,11 %. Výměna zboží mezi ČSSR a SSSR byla založena nejen na tradičních prostých formách vývozu a dovozu, ale vycházela z hlubších forem hospodářské spolupráce mezi oběma zeměmi a v dané míře i z mnohostranně dohodnutých integračních opatření zemí RVHP, na nichž ČSSR a SSSR participovaly.

Vysoký podíl na československém obrátu měla i NDR. Z údajů v tabulce je však zřejmé, že se podíl NDR neustále snižoval. V roce 1969 představoval 11,71 % a v roce 1988 9,68 %. Poklesl tedy o 2,03 %. Obchodní bilance byla za uvedené roky vždy pasivní. Převís dovozu nad vývozem se neustále zvyšoval.

Podíl Polska, na rozdíl od NDR, stále rostl, a to ze 7,49 % v roce 1969 na 10,69 % v roce 1988. Během druhé poloviny 80. let se tak Polsko dostává na druhé místo mezi obchodními partnery Československa.

SRN byla tradičně nejvýznamnějším partnerem Československa mezi všemi kapitalistickými státy. Její podíl na obratu Československa v uvedených letech sice rostl, ale zvýšil se pouze o 0,13 %, a to ze 4,98 % na 5,11 %. Mezi vývozní komodity Československa do SRN v roce 1985 patřilo především hnědé uhlí (88 %), vejce (78 %), kaolín (37 %), papír (24 %), tabulové sklo (23 %), bavlněné tkaniny (23 %) plasty (20 %) a listnaté a jehličnaté řezivo (18 %). V menším množství se vyvážely do SRN i osobní automobily, traktory, celulóza, obráběcí stroje, smaltované nádoby, obuv pryžová, krmiva objemová a koncentrovaná, chmel, slad či pivo. V dovozu jmenujme obráběcí stroje (2 %), tvářecí stroje (5 %), plasty (20 %), krmiva objemová a koncentrovaná (18 %).

Mezi další významné obchodní partnery patřilo i Maďarsko, Rumunsko, Jugoslávie, Bulharsko a Rakousko.

Konec 80. let a počátek 90. let 20. století byl ve znamení výrazných politických a ekonomických změn v zemích střední a východní Evropy. V listopadu 1989 se v ČSSR definitivně zhroutil experiment v podobě centrálně plánované ekonomiky a Československo zahájilo novou etapu svého vývoje. Po listopadu 1989 tedy docházelo k transformaci centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Nejprve došlo k výraznému poklesu ekonomické výkonnosti a úrovně České republiky, ale následně nastalo oživení české ekonomiky, které mělo nakonec vést k dosažení stejné úrovně HDP, jaké bylo dosahováno před započítáním transformace.

Období transformace české ekonomiky od centrálně plánovaného systému k systému tržnímu se prolíná s obdobím přípravy na vstup do Evropské unie. Integrace ČR do EU se stala po „sametové“ revoluci prioritou zahraniční politiky naší země. Lze mít zato, že snahy České republiky o její brzký vstup do Evropské Unie a s tím související nutnost implementace celé řady požadavků a kritérií, které EU na kandidátské země klade, vytváření tržního systému podstatně urychlilo.²⁹

Tabulka 15 obsahuje v posledním sloupci údaje o SRN a Rusku v roce 1992. Tyto údaje nejsou zahrnuty do grafu 16, neboť jsou počítány podle jiné metodiky, a jsou tudíž neúplně metodicky srovnatelné s údaji předchozích let. Porovnáme-li ale podíl obou zemí na obratu československého zahraničního obchodu, vidíme výraznou změnu. Bývalý Sovětský svaz už

²⁹ LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006. str. 247.

není na prvním místě mezi československými obchodními partnery, ale s podílem 12,04 % na československém obratu je předstiženo SRN, jejíž podíl představuje 30,15 %.

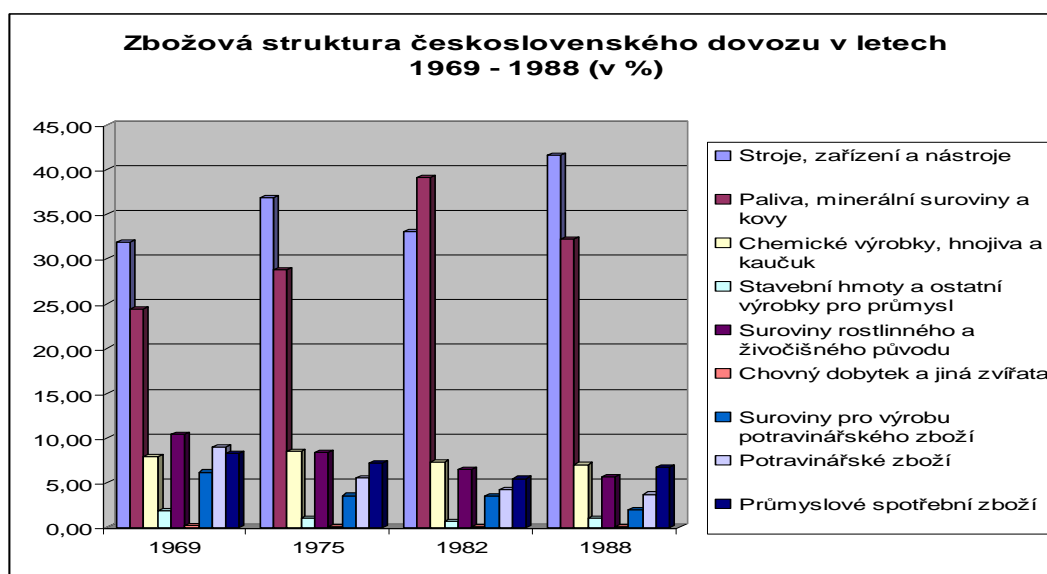
5.2 Zbožová struktura československého zahraničního obchodu

Tabulka 16 Zbožová struktura čs. zahraničního obchodu 1969 – 1988 (v mil. Kčs)

Zbožová skupina	Dovoz				Vývoz			
	1969	1975	1982	1988	1969	1975	1982	1988
celkem	23 718	50 716	94 177	129 134	23 900	46 651	95 314	132 781
Stroje, zařízení a nástroje	7 561	18 707	31 170	53 705	12 163	22 404	50 584	77 686
Paliva, minerální suroviny a kovy	5 778	14 611	36 877	41 644	4 435	9 147	13 888	14 073
Chemické výrobky, hnojiva a kaučuk	1 865	4 298	6 867	9 053	1 020	2 230	5 507	8 554
Stavební hmoty a ostatní výrobky pro průmysl	441	503	652	1 298	413	1 005	2 229	4 284
Suroviny rostlinného a živočišného původu	2 459	4 242	6 066	7 323	926	1 732	3 642	4 621
Chovný dobytek a jiná zvířata	50	42	92	72	26	49	96	114
Suroviny pro výrobu potravinářského zboží	1 467	1 816	3 337	2 610	461	507	1 221	768
Potravinářské zboží	2 132	2 828	3 963	4 776	653	1 443	2 124	2 570
Průmyslové spotřební zboží	1 965	3 669	5 153	8 653	3 803	8 134	16 023	20 111

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistické historické ročenky ČSSR. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1985. str. 325 a dle Statistické ročenky Československé socialistické republiky 1989. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1989. str. 475.

Graf 17 Zbožová struktura československého dovozu v letech 1969 – 1988 (v %)

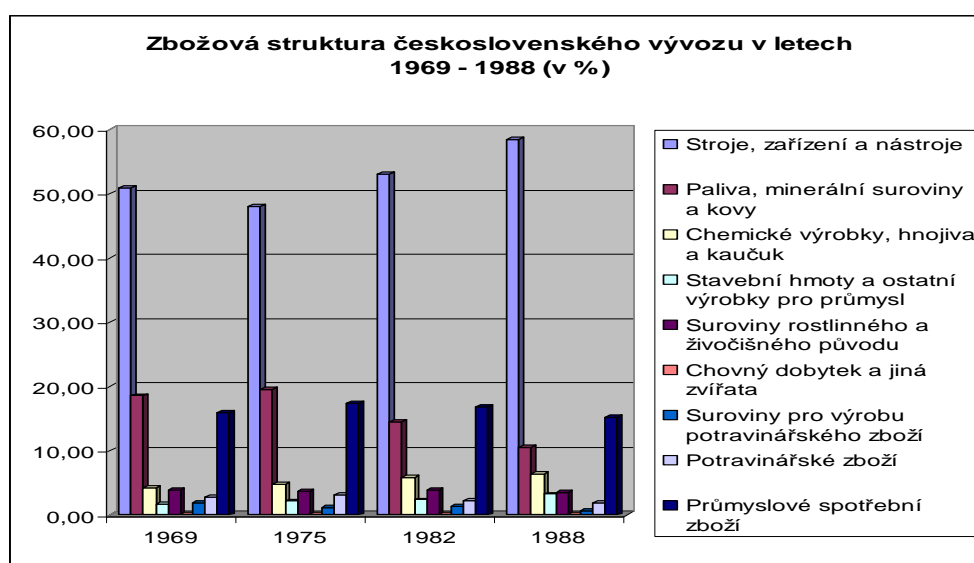

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 16

Graf 17 zobrazuje procentuální podíl jednotlivých zbožových skupin na celkovém dovozu Československa v letech 1969, 1975, 1982 a 1988. Mezi nejvýznamnější dovozní komodity patřily stroje, zařízení a nástroje. Dovoz této zbožové skupiny měl rostoucí tendenci a v roce 1988 představoval 41,59 % celkového dovozu Československa. Významnou

skupinou jsou i paliva, minerální suroviny a kovy. Ty dosáhly nejvyššího bodu v roce 1982, kdy byl jejich podíl 39,16 %. Podíl dovozu surovin rostlinného a živočišného původu rovnoměrně klesal, a to z 10,37 % v roce 1969 na 5,67 % v roce 1988. Nepatrný pokles zaznamenal i podíl dovozu chemických výrobků, hnojiv a kaučuku, a to o 0,85 %. Naopak výrazně se snížil podíl importu potravinářského zboží (v roce 1969 představoval 8,99 % a v roce 1988 jen 3,70 %) a surovin pro výrobu potravinářského zboží (z 6,19 % na 2,02 %). Podíl dovozu stavebních hmot a ostatních výrobků pro průmysl klesal, stejně jako chovného dobytka a jiných zvířat.

Graf 18 Zbožová struktura československého vývozu v letech 1969 – 1988 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 16

Graf 18 zobrazuje procentuální podíl jednotlivých zbožových skupin na celkovém vývozu Československa v letech 1969, 1975, 1982 a 1988. Ve vývozu zaujímaly, stejně jako u dovozu, první místo stroje, zařízení a nástroje. V roce 1969 představovaly 50,89 % celkového vývozu Československa a v roce 1988 už 58,51 %. Podíl vývozu průmyslového spotřebního zboží se za uvedené roky téměř nezměnil, poklesl o pouhých 0,76 %. Vývoz paliv, minerálních surovin a kovů představoval na začátku sledovaného období téměř 20 % podíl, v roce 1988 ale poklesl na 10,60 %. Podíl vývozu chemických výrobků, hnojiv a kaučuku vzrostl v letech 1969 – 1988 o 2,17 %. U surovin pro výrobu potravinářského zboží došlo také k poklesu podílu exportu, a to o 1,35 %. Klesal i podíl vývozu potravinářského zboží (o 0,79 %) a chovného dobytka a jiných zvířat (o 0,02 %). Naopak vzrostl podíl vývozu stavebních hmot a ostatních výrobků pro průmysl (o 1,5 %).

6 VNĚJŠÍ EKONOMICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY

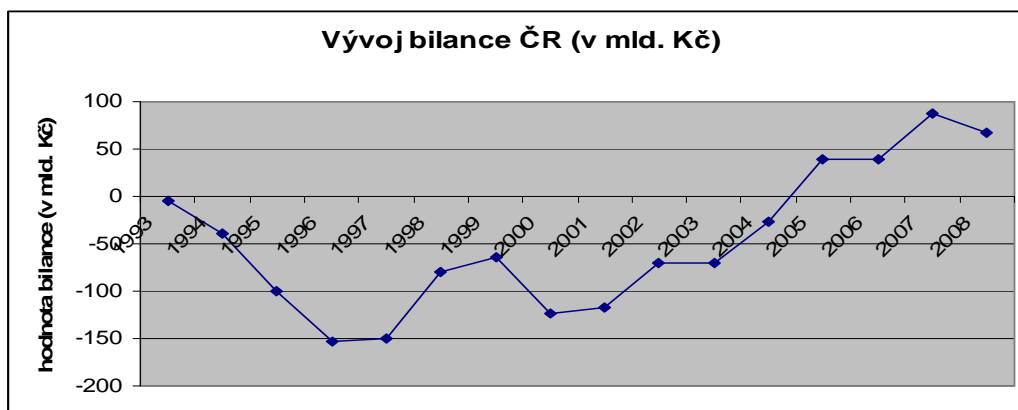
6.1 Vývoj zahraničního obchodu České republiky

Tabulka 17 Zahraniční obchod ČR v letech 1993 – 2008 (v mld. Kč, běžné ceny)

Rok	Dovoz	Vývoz	Obrat	Bilance	Index ³⁰		Krytí dovozu vývozem v %
					vývoz	dovoz	
1993	426,1	421,6	847,7	- 4,5	-	-	98,9
1994	498,4	458,8	957,2	- 39,6	108,8	117,0	92,1
1995	665,7	566,2	1 231,9	- 99,5	123,4	133,6	85,0
1996	754,7	601,7	1 356,4	- 153	106,3	113,4	79,7
1997	859,7	709,3	1 569,0	- 150,4	117,9	113,9	82,5
1998	914,5	834,2	1 748,7	- 80,3	117,6	106,4	91,2
1999	973,2	908,8	1 882,0	- 64,4	108,9	106,4	93,4
2000	1 244,2	1 121,2	2 365,4	- 123	123,4	127,6	90,3
2001	1 385,6	1 268,1	2 653,7	- 117,5	113,1	111,6	91,5
2002	1 325,7	1 254,9	2 580,6	- 70,8	99,0	95,7	94,7
2003	1 440,7	1 370,9	2 811,6	- 69,8	109,2	108,7	95,2
2004	1 749,1	1 722,7	3 471,8	- 26,4	125,7	121,4	98,5
2005	1 830,0	1 868,6	3 698,6	38,6	108,5	104,6	102,1
2006	2 104,8	2 144,6	4 249,4	39,8	114,8	115,0	101,9
2007	2 391,3	2 479,2	4 870,5	87,9	115,6	113,6	103,7
2008	2 406,5	2 473,7	4 880,2	67,2	99,8	100,6	102,8

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001 a 2008[online][cit. 2010-04-03]. Dostupné z: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky.

Graf 19 Vývoj obchodní bilance ČR v letech 1993 – 2008 (v mld. Kč, běžné ceny)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 17

Český import i export od vzniku ČR neustále rostl. Od začátku sledovaného období do roku 2004 převažoval dovoz nad vývozem. Po vstupu České republiky do Evropské Unie

³⁰ Stejně období předchozího roku = 100.

převýšil vývoz dovoz a bilance byla do konce sledovaného období trvale aktivní. Přesný průběh obchodní bilance je zachycen v grafu 19. Nejnižší hodnoty 150,4 mld. Kč dosáhla v roce 1997. Naopak na vrcholu byla v roce 2007, kdy představovala 87,9 mld. Kč.

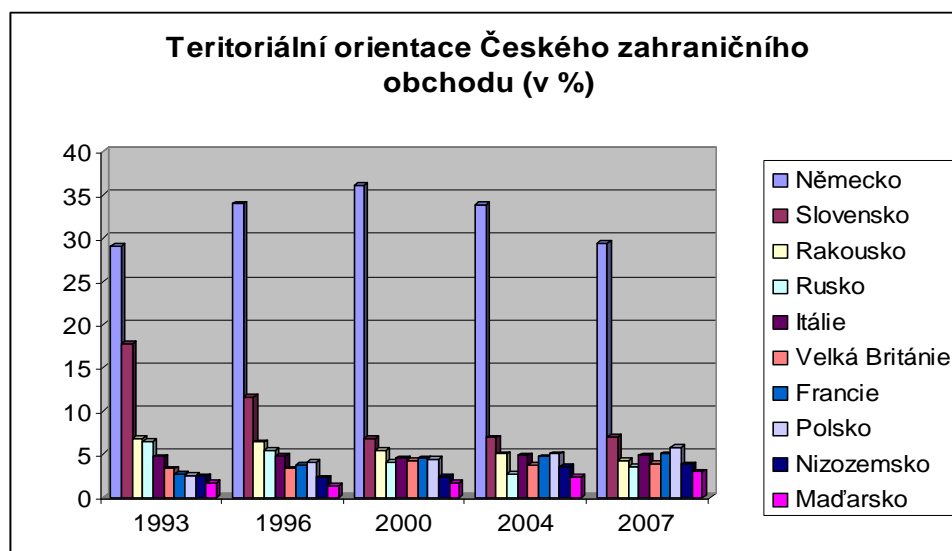
6.2 Teritoriální orientace zahraničního obchodu ČR

Tabulka 18 Teritoriální orientace zahraničního obchodu České republiky (v mil. Kč)

Země		1993	1996	2000	2004	2007
Německo	Vývoz	122 406	218 874	453 521	623 099	762 341
	Dovoz	124 102	241 526	400 538	554 336	670 186
	Bilance	- 1 696	- 22 652	52 983	68 763	92 155
	Obrat	246 508	460 400	854 059	1 177 435	1 432 527
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	29,08	33,94	36,11	33,91	29,41
Slovensko	Vývoz	83 200	84 800	86 056	145 542	214 801
	Dovoz	67 746	73 061	74 582	93 915	127 874
	Bilance	15 454	11 739	11 474	51 627	86 927
	Obrat	150 946	157 861	160 638	239 457	342 675
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	17,81	11,64	6,79	6,90	7,04
Rakousko	Vývoz	25 427	38 954	66 956	103 698	113 803
	Dovoz	32 756	47 959	61 332	70 058	91 087
	Bilance	- 7 329	- 9 005	5 624	33 640	22 717
	Obrat	58 183	86 913	128 288	173 756	204 890
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	6,86	6,41	5,42	5,00	4,21
Rusko	Vývoz	17 306	18 840	14 915	24 172	57 608
	Dovoz	37 307	54 384	80 237	70 908	114 049
	Bilance	- 20 001	- 35 544	- 65 322	- 46 735	- 56 441
	Obrat	54 613	73 224	95 152	95 080	171 657
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	6,44	5,40	4,02	2,74	3,52
Itálie	Vývoz	20 269	19 666	42 388	74 693	121 545
	Dovoz	19 197	45 088	64 194	92 950	114 176
	Bilance	1 072	- 25 422	- 21 808	- 18 257	7 369
	Obrat	39 466	64 754	106 582	167 643	235 721
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	4,66	4,77	4,51	4,83	4,84
Velká Británie	Vývoz	14 808	15 031	48 096	81 244	126 371
	Dovoz	13 288	29 815	51 339	50 733	65 225
	Bilance	1 520	- 14 784	- 3 243	30 511	61 146
	Obrat	28 096	44 846	99 435	131 977	191 596
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	3,31	3,31	4,20	3,80	3,93
Francie	Vývoz	8 368	17 314	45 085	79 493	134 905
	Dovoz	14 447	33 295	61 643	83 046	110 012
	Bilance	- 6 079	- 15 981	- 16 558	- 3 553	24 893
	Obrat	22 815	50 609	106 728	162 539	244 917
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	2,69	3,73	4,51	4,68	5,03
Polsko	Vývoz	11 947	32 632	60 898	90 426	147 054
	Dovoz	10 007	22 015	44 332	83 113	137 150
	Bilance	1 940	10 617	16 566	7 313	9 904
	Obrat	21 954	54 647	105 230	173 539	284 204
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	2,59	4,03	4,45	5,00	5,84
Nizozemsko	Vývoz	9 580	12 370	25 779	73 987	92 686
	Dovoz	11 242	18 665	29 018	48 534	92 712
	Bilance	- 1 662	- 6 295	- 3 239	25 452	- 26
	Obrat	20 822	31 035	54 797	122 521	185 398
	Podíl na celk. obratu ČR (v %)	2,46	2,29	2,32	3,53	3,81

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001, 2002, 2006 a 2009 [online][cit. 2010-04-03]. Dostupné z: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky.

Graf 20 Teritoriální orientace českého zahraničního obchodu v letech 1993 – 2007 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 18

Předchozí tabulka a graf obsahují údaje o teritoriální orientaci českého zahraničního obchodu v letech 1993 – 2007. Největším obchodním partnerem ČR je Německo. Jeho podíl na celkovém obrátu ČR dosáhl vrcholu v roce 2000, kdy představoval 36,11 %. Vývoz do Německa převažuje nad dovozem a obchodní bilance má rostoucí tendenci. V prvních letech spolupráce samostatné České republiky s Německem nebyl tak výrazný rozdíl mezi vývozem a dovozem. V roce 1993 byla hodnota bilance -1 696 mld. Kč. České vývozy však rostou rychleji než Německé dovozy, takže aktivní bilance neustále narůstá, v roce 2007 dosáhla vrcholu hodnotou 92 155 mld. Kč.

Druhé místo mezi nejdůležitějšími partnerskými zeměmi ČR patří Slovensku. Z grafu je ale zřetelné, že jeho podíl na celkovém českém obrátu rok od roku klesá. V roce 1993 představoval 17,81 % a do roku 2007 klesl o 10,77 %.

Klesá i podíl Rakouska. Po vstupu ČR do EU vyrovnalo podíl Rakouska Polsko, které v následujícím roce obsazuje třetí příčku v pořadí největších obchodních partnerů ČR. Podíl Rakouska poklesl v od r. 1993 do r. 2007 z 6,86 % na 4,21 %. Naopak podíl Polska vzrostl z 2,59 % na 5,84 %.

Podíl Ruska představoval v roce 1993 6,44 % a byl tak čtvrtým nejvýznamnějším partnerem ČR. V roce 2007 mu s podílem 3,52 % patří až 8. pozice.

Obchod s Itálií má stabilní průběh. Za uvedené roky se zvýšil pouze o 0,18 %. Obchod s Francií a Velkou Británií měl rostoucí tendenci. Podíl Velké Británie dosáhl vrcholu v roce 2000 hodnotou 4,20 %. Naopak podíl Francie na celkovém obratu ČR vzrostl za uvedené roky z 2,69 % na 5,03 %. Obchodní spolupráce s Maďarskem a Nizozemskem stále roste.

6.3 Komoditní struktura českého zahraničního obchodu

Tabulka 19 Komoditní struktura čs. zahraničního obchodu v letech 2000 a 2006 (v %)

Zbožová skupina	Dovoz (v %)		Vývoz (v %)	
	2000	2006	2000	2006
Potraviny a živá zvířata	2,1	3,2	1,2	2,1
Nápoje a tabák	0,1	0,4	0,4	0,2
Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv	1,7	1,5	3,4	2,8
Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	2,0	2,4	3,0	2,9
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,2	0,2	0,0	0,1
Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	11,6	11,7	4,5	4,3
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	24,4	24,3	24,9	21,3
Stroje a dopravní prostředky	47,2	46,0	47,2	53,0
Průmyslové spotřební zboží	10,6	10,2	15,3	13,2
Komodity a předměty obchodu jinde neuvedené	0,1	0,0	0,1	0,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001 a 2007 [online][cit. 2010-04-03]. Dostupné z: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky.

Z tabulky 19 můžeme vidět, jak se změnila zbožová struktura českého zahraničního obchodu během let 2000 a 2006. Nejvíce dováženou i vyváženou skupinou jsou stroje a dopravní prostředky. Dovoz této skupiny se snížil ze 47,2 % v roce 2000 na 46,0 % v roce 2006. U vývozu došlo ke zvýšení podílu, a to ze 47,2 % na 53,0 %, tedy o 5,8 %. Druhou nejvýznamnější zbožovou skupinou jak dovozu, tak vývozu jsou tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. Jejich podíl na dovozu se snížil v uvedených letech o 0,1 % a u vývozu o 3,6 %. Mezi dovozními zbožovými skupinami zauímají třetí místo chemikálie a příbuzné výrobky j. n., jejichž podíl se v uvedených letech pohyboval na úrovni 11,6 – 11,7 %. V těsném závěsu za nimi je průmyslové zboží, jehož podíl se snížil z 10,6 % v roce 2000 na 10,2 % v roce 2006. Mezi vývozními zbožovými skupinami uveďme ještě průmyslové spotřební zboží, které se sice snížilo z 15,3 % v roce 2000 na 13,2 % v roce 2006, ale i tak si zachovalo třetí pozici mezi vývozními komoditami.

6.4 Vstup ČR do EU

Česká republika se 1. 5. 2004 stala spolu s dalšími devíti státy (Estonskem, Kyprem, Litvou, Lotyšskem, Maďarskem, Maltou, Polskem, Slovenskem a Slovinskem) členskou zemí Evropské Unie. Tento historický okamžik znamená pro ČR završení několikaletého úsilí o integraci do evropských struktur, ale i dokončení reformního procesu po roce 1989. Přistoupením k Evropské unii se Česká republika stala od 1. 5. 2004 součástí vnitřního trhu EU, umožňujícího volný pohyb zboží, kapitálu, služeb a osob.

Vstupem do Evropské unie došlo ke zlepšení podmínek pro zahraniční obchod České republiky. V rámci Unie se ČR stala zemí s nejrychleji rostoucím zahraničním obchodem. Co je tomu příčinou? Česká republika má výhodnou centrální geografickou polohu uvnitř jednotného trhu EU a představuje optimální distribuční místo pro celou EU. ČR je důležitou tranzitní zemí. Odstranění cel a celních procedur umožnilo zrychlené odbavování na českých hranicích. Urychlení a zlevnění oběhu zboží se zeměmi EU vedlo ke zvýšení konkurenceschopnosti českého zboží.

Vysoký růst českého exportu se pozitivně promítá do celkového stavu české ekonomiky. Lze říci, že Česká republika představuje pro většinu členských států „obchodní prioritu“ mezi novými členskými zeměmi. Jedná se jak o zájem o český trh, tak i o zájem o umístění investic, výrobní kooperace a spolupráci na třetích trzích.³¹

Vstup ČR do Evropské unie napomáhá obchodu s dalšími zeměmi. Na ČR se totiž nyní vztahují výhody pro obchodní výměnu s řadou zemí a s několika integračními uskupeními, s nimiž má EU smluvně zajištěny preferenční obchodní vztahy. Český vývoz do EU rostl v roce 2004 proti roku 2003 rychleji (o 23,3 %) než dovoz z EU do ČR (o 20,5 %). Podíl zemí Evropské unie na českém zahraničním obchodě vzrostl. V roce 1993 představoval podíl zemí EU-15 na českém vývozu pouze 52,7 %, v roce 2004, po rozšíření o 10 nových zemí, tento podíl vzrostl na 86 %. Zvýšil se i podíl zemí EU na českém dovozu z 56,2 % v roce 1993 na 72,2 % v roce 2004.

V roce 2007 pak stoupl český export o 15 % na 2466 mld. Kč při zvýšení importu o 13,1 %, což je 2 380 mld. Kč. Česká republika tak teprve potřetí od roku 2005 dosáhla přebytku obchodní bilance, který se s 86,1 mld. Kč oproti roku 2006 zdvojnásobil.

³¹ Zpráva o zahraniční politice České republiky za období od ledna 2004 do prosince 2004. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2005. str. 31.

Příznivá je také struktura českého zahraničního obchodu. Nejvíce roste vývoz výrobků z technologicky náročných odvětví, jako jsou např. stroje, elektrická a telekomunikační zařízení, dopravní prostředky nebo průmyslové zboží, tj. zboží s vysokým podílem přidané práce. Obavy, že ČR bude do EU vyvážet převážně suroviny a polotovary, se naštěstí nevyplnily.

7 ČESKO-NĚMECKÉ HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY

7.1 Vývoj zahraničního obchodu ČR a SRN

Tabulka 20 Vývoj vzájemného obchodu ČR a SRN v letech 1993 – 2007

Rok	Dovoz (v mil. Kč)	Vývoz (v mil. Kč)	Obrat (v mil. Kč)	Balance (v mil. Kč)	Index ³²		Krytí dovozu vývozem v %
					vývoz	dovoz	
1993	124 102	122 406	246 508	-1 696	-	-	98,6
1994	149 446	156 439	305 885	6 993	127,8	120,4	104,7
1995	209 668	209 579	419 247	-89	134,0	140,3	100,0
1996	241 526	218 874	460 400	-22 652	104,4	115,2	90,6
1997	275 351	256 006	531 357	-19 345	117,0	114,0	93,0
1998	314 402	320 780	635 182	6 378	125,3	114,2	102,0
1999	331 889	381 198	713 087	49 309	118,8	105,6	114,9
2000	400 538	453 521	854 059	52 983	119,0	120,7	113,2
2001	464 060	484 878	948 938	20 818	106,9	115,9	104,5
2002	430 480	457 134	887 614	26 654	94,3	92,8	106,2
2003	469 319	507 154	976 473	37 835	110,9	109,0	108,1
2004	554 336	623 099	1 177 435	68 763	122,9	118,1	112,4
2005	550 495	628 530	1 179 025	78 035	100,9	99,3	114,2
2006	599 422	684 974	1 284 396	85 552	109,0	108,9	114,3
2007	670 602	761 775	1 432 377	91 173	111,2	111,9	113,6

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001- 2008 [online][cit. 2010-04-04]. Dostupné z: http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky.

Od vzniku České republiky v roce 1993 se obchod s Německem vyvíjel velmi dynamicky. Svědčí o tom i navýšení obratu vzájemného obchodu v letech 1993 – 2007 o 1 185 869 mld. Kč. Růstová dynamika byla umocněna vstupem České republiky do EU v roce 2004, a to díky odstranění posledních překážek zahraničního obchodu.

Osmdesátá a devadesátá léta přinesla do mezinárodní politické situace mnoho zvrátů. Nejdůležitějšími událostmi pro ekonomické vztahy sledovaných ekonomik bylo na jedné straně sjednocení Německa v říjnu roku 1990 a na druhé straně vznik samostatné České republiky o tři roky později. Sjednocení Německa mělo velké důsledky zejména pro postavení malých sousedních států, včetně České republiky. Hospodářská zaostalost se západem znamenala naléhavou potřebu modernizace a přání stát se členem západoevropského integračního seskupení. Německo mělo vysoký zájem na úspěchu ekonomických reforem v evropských postkomunistických zemích, neboť představovaly potenciální odbytiště pro

³² Stejně období předchozího roku = 100.

německé výrobky. Zásadní význam pro restrukturalizaci a modernizaci ekonomik střední a východní Evropy měly především vývozy německých investičních celků do této oblasti.³³

Po rozpadu Československa a vzniku ČR, připadla větší část obchodní výměny mezi bývalým Československem a SRN na Českou republiku. Německo je naším největším obchodním partnerem, který si drží prvenství jak ve vývozu, tak v dovozu. Vzájemný obchod, jak už bylo řečeno, se vyvíjí dynamicky. Tempo růstu obratu každoročně přesahovalo hranici 10 %. V roce 1995 vzrostl obrat z 419 247 mld. Kč na 460 400 mld. Kč, tj. o 37 %. Do roku 1997 (kromě r. 1994) přitom dosahovala ČR pasivní obchodní bilanci v obchodě se SRN, jak ukazuje tabulka. Od roku 1998 až po současnost vykazuje obchodní výměna mezi ČR a SRN vysoké přebytky ve prospěch České republiky.

7.2 Vztah ČR a SRN před vstupem ČR do EU

Začátkem 21. století se výrazně snížil výsledek obchodu ČR se SRN. Obchodní bilance poklesla z 52 983 mil. Kč v roce 2000 na 20 818 mil. Kč v roce 2001, tedy o necelých 21 mld. Kč. V dalších letech obchodní bilance opět narůstala a v roce 2003 měla hodnotu 37 835 mld. Kč. Německo si i přesto udrželo bezkonkurenční postavení. Tento extrémně vysoký podíl jediné země, SRN, na českém zahraničním obchodu prohlubuje závislost české ekonomiky na podmínkách vývoje SRN. Tato značná orientace na jeden trh může být tedy velmi nebezpečná pro rozvoj ekonomiky. Pokud dojde v Německu k hospodářskému útlumu, může na to navázat ztížená situace českých vývozců a jejich ztráty. To může mít za následek pokles tempa hospodářského růstu, neboť pro české hospodářství je export velmi důležitým pilířem.

7.3 Vztah ČR a SRN po vstupu České republiky do Evropské Unie

Vztahy ke Spolkové republice Německo jako k sousední zemi patří mezi priority české zahraniční politiky. Německo je co do hodnoty vzájemného zahraničněobchodního obratu, co do hodnoty českého vývozu i co do hodnoty českého dovozu na prvním místě v pořadí největších obchodních partnerů České republiky.

Velký podíl Německa na celkovém exportu České republiky nasvědčuje i vysokému stupni provázanosti ekonomik obou států, která se zvýšila po vstupu ČR do EU. Aktivní bilance vzájemného obchodu se v roce 2004 pro Českou republiku dokonce zdvojnásobila v porovnání s rokem 2003.

³³ HAD, M., KOTYK, V. a kol. Malé země, velcí sousedé. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. str. 73.

Můžeme tedy říci, že Německo zaujímá mezi obchodními partnery České republiky s velkým odstupem první příčku. Podíl Německa na českém exportu činí 31 % a na českém importu 28 %. Vzájemný obchod se v roce 2008 stabilizoval na německém dovozu ve výši 28,3 mld. Euro a na německém vývozu v hodnotě 27,8 mld. Euro. Přebytek platební bilance tedy činil 500 mil. Euro ve prospěch ČR.

Naopak Česká republika znamená pro Německo obchodního partnera zaujímajícího třetí místo v rámci střední a východní Evropy (po Rusku a Polsku) a třináctou příčku z hlediska celosvětového.

Zahraniční obchod mezi Českou republikou a Německem znamenal řadu let značnou dynamiku růstu. Až v roce 2008 došlo poprvé po sedmi letech k poklesu objemu obchodu mezi oběma zeměmi na straně vývozu i dovozu.

7.4 Komoditní struktura českého vývozu do SRN a dovozu ze SRN v letech 1993 – 2008

Komoditní struktura vzájemné obchodní výměny ČR se SRN je již mnoho let poměrně stálá. Ve zbožové struktuře dominují silniční vozidla, jejichž podíl se pohybuje kolem 20%, to je mimo jiné důsledkem předchozích německých investic do tohoto odvětví v ČR. Dalšími významnými komoditami jsou elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče 12% a stroje a zařízení všeobecně užívané v průmyslu 7%.

7.4.1 Vývoj komoditní struktury vývozu z ČR do SRN v letech 1993 – 2008

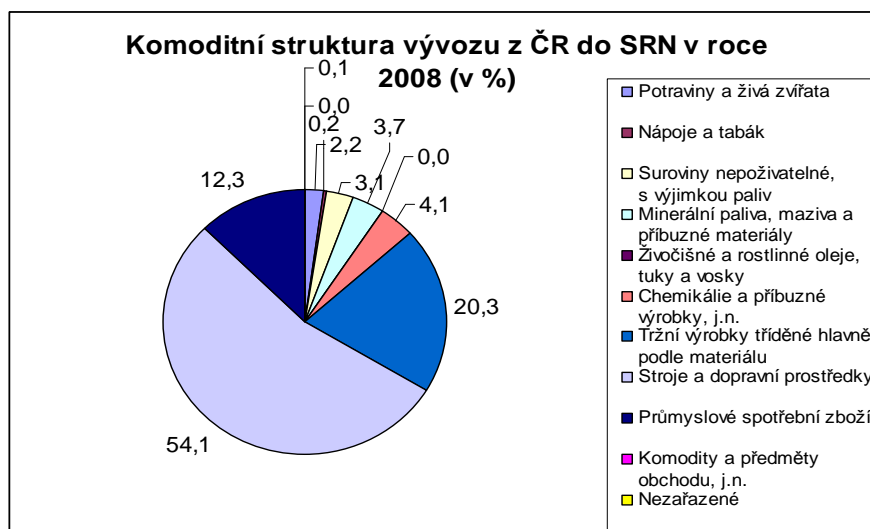
Tabulka 21 Vývoj komoditní struktury vývozu z ČR do SRN v letech 1993 – 2007 (v %)

Komodita	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2008
Potraviny a živá zvířata	4,1	3,2	1,9	1,3	1,1	1,4	2,3	2,2	2,2
Nápoje a tabák	0,8	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	7,3	4,4	4,0	3,6	3,0	2,5	2,5	3,2	3,1
Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	4,1	2,9	2,6	2,1	2,7	2,4	2,6	2,8	3,7
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0
Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	7,0	7,3	5,8	4,3	4,1	3,9	4,5	4,1	4,1
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	33,3	35,9	27,5	25,3	23,9	22,5	20,8	21,0	20,3
Stroje a dopravní prostředky	27,0	30,6	40,0	46,3	49,2	51,5	52,2	54,3	54,1
Průmyslové spotřební zboží	16,1	15,1	17,7	16,5	15,4	15,3	14,8	12,0	12,3
Komodity a předměty obchodu, j.n.	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,0	0,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001-2009 [online][cit. 2010-04-04]. Dostupné z:

<http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky>.

Graf 21 Komoditní struktura vývozu z ČR do SRN v roce 2008 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 21

Jak ukazuje tabulka 21, během let 1993 – 2008 se významně zvýšil podíl strojů a dopravních prostředků v rámci komoditní struktury vývozu z ČR do SRN. Na začátku sledovaného období, v roce 1993 byl jejich podíl 27,0 % a v roce 2008 už 54,1 %. Jejich podíl se tedy zvýšil o polovinu. Naopak vývoz tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálu poklesl, a to z 33,3 % v roce 1993 na 20,3 % v roce 2008. Poslední významnější komoditní skupinou je průmyslové spotřební zboží. I jeho vývoz se však ve sledovaném období snížil, a to konkrétně o 3,8 %.

7.4.2 Vývoj komoditní struktury dovozu ze SRN do ČR v letech 1993 – 2008

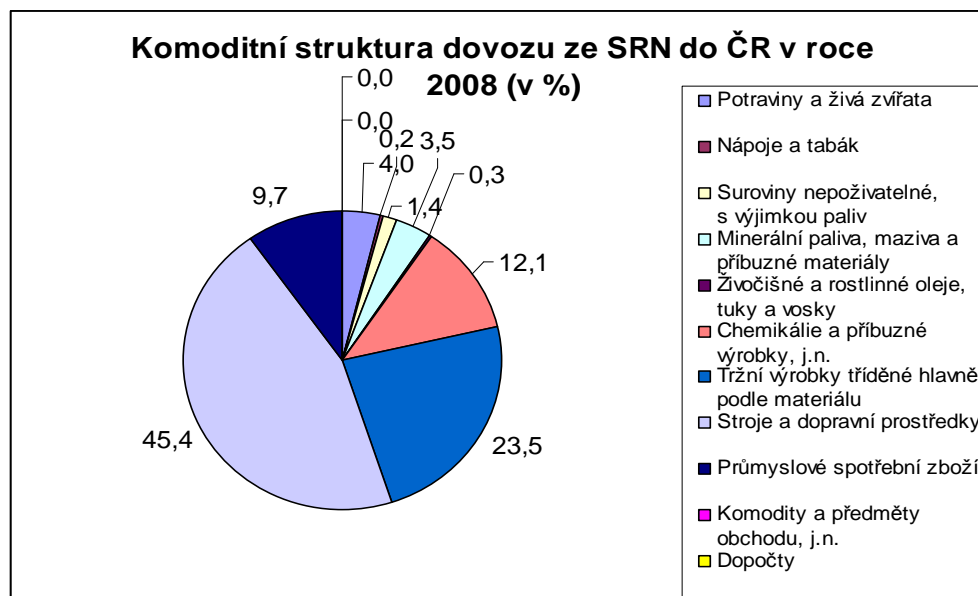
Tabulka 22 Vývoj komoditní struktury dovozu ze SRN do ČR 1993 – 2007 (v %)

Komodita	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2008
Potraviny a živá zvířata	3,8	3,2	3,1	2,3	2,1	2,4	3,3	3,6	4,0
Nápoje a tabák	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,5	0,4	0,2
Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	2,3	2,2	1,8	1,7	1,8	1,3	1,5	1,4	1,4
Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	1,4	1,1	1,5	2,0	1,8	1,4	1,9	3,0	3,5
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3
Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	10,9	11,2	12,2	11,8	10,7	11,5	11,7	11,8	12,1
Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	16,8	22,3	21,8	24,1	23,1	23,9	23,7	24,4	23,5
Stroje a dopravní prostředky	50,7	46,0	47,7	45,9	50,2	48,1	46,0	45,8	45,4
Průmyslové spotřební zboží	13,0	13,2	11,5	11,8	10,2	10,8	11,1	9,4	9,7
Komodity a předměty obchodu, j.n.	0,6	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických ročenek České republiky 2001- 2008 [online][cit. 2010-04-06]. Dostupné z:

<http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky>.

Graf 22 Komoditní struktura dovozu ze SRN do ČR v roce 2008 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 22

Komoditní struktura dovozu z Německa do České republiky je podobná struktuře českého vývozu. Na rozdíl od vývozu však podíl strojů a dopravních prostředků poklesl během sledovaného období z 50,7 % na 45,4 %. Podíl silničních vozidel představoval v roce 2008 13%. Podíl tržních výrobků tříděných hlavně podle materiálu vzrostl z 16,8 % v roce 1993 na 23,5 % v roce 2008. Dovoz průmyslového spotřebního zboží poklesl o 3,3 %. Naopak se zvýšil dovoz chemikálií a příbuzných výrobků jinde neuvedených, neboť právě výrobků chemického průmyslu pro další zpracování se v ČR nedostává. Jejich podíl vzrostl v letech 1993 – 2008 z 10,9 % na 12,1 %.

7.5 Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice jsou podle devizového zákona ČR č. 219/1995 Sb. vymezeny jako vynaložení peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot nebo majetkových práv, jehož účelem je založení, získání nebo rozšíření trvalých ekonomických vztahů investujícího tuzemce na podnikání v zahraničí nebo investujícího cizozemce na podnikání v tuzemsku, a to některou z těchto forem:

1. vznik nebo získání výlučného podílu na podnikání včetně jeho rozšíření,
2. účast v nově vzniklém nebo existujícím podnikání, jestliže investor vlastní nebo získá nejméně 10 % podílu na základním jmění obchodní společnosti nebo nejméně 10 % hlasovacích práv,

3. finanční úvěr na pět nebo více let, poskytnutý investorem na podnikání, na němž má investor účast podle bodu 1 nebo 2, nebo úvěr spojený s dohodou o podílu na rozdělení zisku,
4. užití zisku ze stávající přímé investice do této investice (reinvestice zisku).³⁴

Dle definice stanovené OECD v souladu s EUROSTATem a MMF odráží přímá zahraniční investice záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku.³⁵

Tabulka 23 Příliv PZI do ČR v letech 1993 – 2007

Země	Objem investic (v mil. EUR)	Podíl na celkovém objemu (v %)
Německo	15 470	24,9
Nizozemí	9 623	15,5
Rakousko	6 377	10,2
Francie	4 500	7,2
USA	3 318	5,3
Švýcarsko	2 943	4,7
Belgie	2 347	3,8
Velká Británie	2 234	3,6
Japonsko	951	1,5
Švédsko	932	1,5
Dánsko	594	1,0
Itálie	418	0,7
Kanada	190	0,3
Ostatní	12 345	19,8
Celkem	62 242	100,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Česká národní banka Statistika platební bilance. Přímé zahraniční investice. [online][cit 2010-04-10]

Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html>.

Česká republika přitahuje investory především nízkými mzdovými náklady, příznivou geografickou polohou, poměrně dobrou infrastrukturou a trvajícím dynamickým hospodářským vývojem. Největším investorem na českém trhu je Německo, jak ukazuje tabulka 16. V uvedených letech přiteklo ze SRN do ČR 15 470 mil. EUR. S podílem 15,5 % na celkovém objemu je na druhém místě Nizozemí. Třetí pozici zaujímá Rakousko s podílem 10,2 %.

³⁴ Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů § 1

³⁵ OECD [online][cit 2010-04-10] Dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/10/16/2090148.pdf>>.

7.5.1 Investice SRN v České republice a investice ČR v Německu

Tabulka 24 Vývoj přílivu PZI z Německa do ČR a z ČR do Německa (v mil. Kč)

Rok	PZI z Německa do ČR	PZI z ČR do Německa
2000	51 023,6	-146,9
2001	49 926,0	-608,9
2002	152 286,4	-17,4
2003	4 592,3	-13,0
2004	19 473,3	42,0
2005	38 769,5	1 213,8
2006	43 522,0	3 762,4
2007	24 471,9	823,4
2008	9 221,0	5 041,9

Zdroj: vlastní zpracování dle Česká národní banka. *Statistika platební bilance. Přímé zahraniční investice.* [online][cit 2010-04-10]
Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html>.

V roce 2002 dosáhly PZI plynoucí z Německa do ČR hodnoty 152,3 mld. Kč, což představuje více než polovinu celkového objemu zahraničních investic ČR v tomto roce. Tento skokový nárůst německých investic v roce 2002 je důsledkem nákupu státního podílu ve společnosti Transgas německou energetickou skupinou RWE v hodnotě 4,1 mld. EUR počátkem tohoto roku.

Dalšími významnými německými investory jsou Volkswagen ve Škodě Mladá Boleslav, E-ON, Siemens, Bosh, Linde, T-Mobiel, Continental aj.³⁶

Pokud jde o investice ČR v Německu, nemůžeme mluvit o nějakých závratných podílech na celkovém objemu, jako tomu v opačném případě. Vzhledem k tomu, že zahraniční investice v SRN vyžadují silné kapitálové vybavení, nepatří ČR mezi země, které by se v této oblasti výrazně angažovaly.

³⁶ Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze [on-line] [cit. 2010-4-12] Dostupné z: <http://www.deutsche-botschaft.cz/de/WIRTSCHAFT/BILAT_WIRT_BEZ/index.html>.

ZÁVĚR

Spolková republika Německo vznikla v září 1949. Po porážce v druhé světové válce bylo hospodářství západního Německa velmi oslabeno. Především díky finanční pomoci USA a Velké Británie, která pro Německo představovala přísun zboží a služeb v hodnotě 3 mld. dolarů, překračuje SRN v roce 1951 předválečnou vrcholnou úroveň průmyslové výroby a v 60. letech se stává druhým největším vývozcem na světě. Toto vzkvétání německého hospodářství nabralo konce v důsledku první hospodářské krize v letech 1974 – 1975, kdy průmyslová výroba SRN poklesla o 7 %. V dalších letech sice došlo k nevýrazné konjunktuře, ale další hospodářská krize v letech 1980 – 1982 znamenala opětovný pokles průmyslové výroby a zvýšení nezaměstnanosti až na 8 %. V dalších letech pak došlo k poklesu světových cen ropy a surovin a pomalu hospodářský růst byl pomalu oživován. Po překročení nejvyššího předkrizového stavu v roce 1985 se od roku 1987 firmy SRN stávají největším vývozcem strojů a zařízení na světě. Tento hospodářský růst ve druhé polovině 80. let však nevedl k redukci nezaměstnanosti, se kterou má Německo mimochodem problémy dodnes. Rekordních 13 % dosáhla míra nezaměstnanosti SRN v roce 2005. Postavení první evropské mocnosti si pak Německo upevnilo svým sjednocením v říjnu roku 1990. V příštích letech se však pozice Německa neustále zhoršovala, až bylo v polovině 90. let předstiženo Lucemburskem, Rakouskem, Dánskem, Belgií a Nizozemím.

Nyní shrnu vývoj československého zahraničního obchodu. Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky je zahraniční obchod orientován především na Anglii, Francii a USA. Nově vzniklé Československo bylo hospodářsky nejvyspělejší nástupnickou zemí habsburské monarchie, na jeho území se nacházelo 60 - 70% výrobní kapacity průmyslu bývalého Rakouska-Uherska. Významné postavení v československém zahraničním obchodě mělo od poloviny 20. let však i Německo se svými přístavy Hamburk a Brémy. Jeho podíl na celkovém obratu ČSR činily v letech 1924 – 1929 zhruba 32 %. Rok 1928 znamenal pro československou průmyslovou výrobu umístění na 10. příčce mezi všemi zeměmi světa. Toto vzkvétání československého průmyslu, a tedy i růstu zahraničního obchodu však nabralo konce v souvislosti se světovou hospodářskou krizí 30. let. Doposud aktivní obchodní bilance byla v letech 1932 a 1933 pasivní. Za čtyři roky od r. 1929 se snížil obrat o 28,5 mld. Kč, tedy o zhruba 30 %. Rokem 1934 se začíná zahraniční obchod ČSR opět zvyšovat. Nejvyšší podíl ve zbožové struktuře dovozu 20. let měly suroviny a polotovary. Ve vývozu převažovaly finální výrobky nepotravinářského průmyslu.

V roce 1937 bylo hlavním obchodním partnerem ČSR Německo s podílem 16,14 % na československém obratu. Německo bylo následováno USA, Velkou Británií, Rakouskem a Rumunskem. Už za několik málo let největší obchodní partner ČSR, SSSR, je v tomto roce až na 14. místě. Po druhé světové válce se pořadí největších obchodních partnerů ČSR podstatně změnilo. První příčku obsazuje Sovětský svaz s podílem 16 % na čs. obratu, který si tuto pozici udržel až do roku 1989. Dalšími čtyřmi nejdůležitějšími obchodními partnery jsou Velká Británie, Jugoslávie, Polsko a Holandsko.

Nejvýznamnějšími obchodními partnery Československa v letech 1948 – 1968 byly SSSR, Polsko a NDR. SRN zaujímala v roce 1948 9. pozici. Na konci období, v roce 1968, jí však patřilo s podílem 3,6 % na obratu ČSR již páté místo.

Od poloviny osmdesátých let sílily v zemích sovětského bloku a v Jugoslávii procesy, které v letech 1989 – 1992 od základu změnilly politické systémy a zčásti i mapu východní poloviny Evropy. Dlouhodobě přetrvávající mocenský monopol jedné strany spolu s centrálně direktivním řízením národního hospodářství vedl k prohlubující se krizi celé této mezinárodní soustavy a následně během velmi krátké doby k jejímu zhroucení. V SSSR neuspěl Gorbačovův pokus o reformu sovětské podoby socialismu a vývoj vyústil v zánik Sovětského svazu, v přeměnu jeho republik v nezávislé státy a v hospodářský kolaps. Došlo k pádu komunistických režimů v Polsku, Maďarsku, Československu, Německé demokratické republice, Rumunsku, Bulharsku a Albánii, k připojení NDR k SRN a k rozpadu Jugoslávie.³⁷

Konec 80. let a počátek 90. let 20. století byl ve znamení výrazných politických a ekonomických změn v zemích střední a východní Evropy. Po listopadu 1989 docházelo k transformaci centrálně plánované ekonomiky na tržní, a tedy ke změně teritoriální orientace Československa. Pozici hlavního obchodního partnera ČSR si mezi sebou opět vyměnily SRN a SSSR.

Zahraniční obchod SRN má od roku 1990 stále rostoucí tendenci. Obrat vzrostl v letech 1990 – 2008 z 641,3 mld. Euro na 1 789,9 mld. Euro, tedy o přibližně 1 100 mld. Euro. Německo si drží pozici největšího světového vývozce zboží a zároveň je i druhým největším světovým importérem. Nyní se podívejme na teritoriální orientaci zahraničního obchodu SRN. Porovnáme-li roky 1995 a 2008 dojdeme k závěru, že první místa největších

³⁷ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 2. díl. Brno: Doplněk, 2009. str. 939.

obchodních partnerů SRN zůstala obsazena stejně, jen se změnilo pořadí na 3. – 5. místě. První pozici zaujímá v obou letech Francie s podílem 11,4 % v roce 1995 a 9 % v roce 2008. Druhé místo patří v obou případech Nizozemí. Další tři místa obsadily v roce 1995 Itálii, Velkou Británii a USA. Stejně je tomu i v roce 2008, ale s jiným pořadím – třetí je USA, čtvrtá Velká Británie a pátá Itálie. Česká republika si ve sledovaných letech polepšila ze 14. příčky s podílem 1,6 % v roce 1995 na 13. příčku s podílem 3,1 % na celkovém obratu SRN v roce 2008. Ve zbožové struktuře zahraničního obchodu SRN jsou nejdůležitější položkou stroje a dopravní prostředky.

Zahraniční obchod České republiky v letech 1993 – 2008 také neustále narůstá. Obrat vzrostl z 847,7 mld. Kč v roce 1993 na 4 880,2 mld. Kč v roce 2008, tedy zhruba o 4 000 mld. Kč. Dovozy však rostly v letech 1993 – 2004 rychleji než vývozy a důsledkem toho byla pasivní obchodní bilance. Ta je však od vstupu ČR do EU trvale aktivní. Z hlediska teritoriální orientace českého zahraničního obchodu patří první příčka Německu, jehož podíl na celkovém zahraničním obchodě ČR představoval v roce 2000 dokonce 36 %. Druhým největším obchodním partnerem ČR je v letech 1993 – 2008 Slovensko. Oproti SRN, jejíž podíl se držel v uvedených letech na úrovni 30 %, poklesl podíl Slovenska z 17,8 % v roce 1993 na 7,0 % v roce 2008. Třetí příčka patří s podílem 4,21 % Rakousku. Z hlediska komoditní struktury zahraničního obchodu jsou největší dovozní i vývozní komoditou stroje a dopravní prostředky.

Nyní se podíváme na problematiku česko-německých hospodářských vztahů. Obchod ČR s Německem se v letech 1993 – 2007 vyvíjel velmi dynamicky, tempo růstu přesahovalo každoročně hranici 10 %. Obrat vzájemného obchodu ČR a SRN vzrostl z 246,5 mld. Kč v roce 1993 na 1 432,4 mld. Kč v roce 2007. Před vstupem ČR do EU, konkrétně v roce 2001, se výrazně snížil výsledek obchodu ČR a SRN. Obchodní bilance poklesla od roku 2000 asi o 32 mld. V dalších letech začaly opět výrazněji převyšovat vývozy dovozy a hodnota obchodní bilance vzrostla v roce 2003 na 37,8 mld. Kč. Po vstupu České republiky do EU se zvýšila provázanost ekonomik obou států a obchodní bilance rapidně vzrostla oproti roku 2003 a v r. 2004 dosáhla hodnoty 68,8 mld. Kč. Z hlediska komoditní struktury vývozu z ČR do SRN představují největší podíl od roku 1997 stroje a dopravní prostředky, v letech 1993 – 1996 byly největší zbožovou vývozní skupinou z ČR do SRN tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. V dovozu ze SRN do ČR mají své prvenství od vzniku ČR do roku 2008 stroje a dopravní prostředky. Německo je mezi obchodními partnery ČR na prvním místě.

Naopak Česká republika představuje pro SRN stát řazený až na 13. pozici mezi partnerskými zeměmi. Jak už bylo řešeno výše, podíl Německa na celkovém obratu českého zahraničního obchodu se pohybuje na úrovni 30 % (v roce 2006 dosáhl dokonce 36 %). Podobně tomu bylo v období 50. – 80. let 20.století, kdy však šlo o velkou závislost tehdejšího Československa na Sovětském svazu. Určitě by bylo pro naši zemi vhodnější mít zahraniční partnery s podíly vyrovnanějšími, neboť takováto značná orientace na jeden trh, který v současné době představuje Německo, může být velmi nebezpečná pro rozvoj ekonomiky. Dojde-li totiž v Německu k hospodářskému útlumu, mohlo by to mít za následek pokles tempa hospodářského růstu v ČR.

POUŽITÁ LITERATURA

Publikace:

Česká zahraniční politika: úvahy o prioritách. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997. 293 s. ISBN 80-85864-30-4.

Československo. Federální statistický úřad: Historická statistická ročenka ČSSR. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1985. 1. vyd. 912 s.

Československo. Federální statistický úřad: Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1989. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury, 1989. 1. vyd. 1 720 s. ISBN 80-03-00171-4.

DVOŘÁK, Pavel. *Základy mezinárodní obchodní politiky.* 1. vyd. Praha: VŠE, 1999. 221 s. ISBN 80-7079-658-8.

HAD, M. – KOTYK, V. a kol. *Malé země, velcí sousedé.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. 1. vyd. 236 s. ISBN 80-85864-57-6.

HEMBERA, Pavel. *Otevřenost ekonomiky a vývojové tendence zahraničního obchodu ČR na přelomu století.* 2005. 80 s. Diplomová práce.

JIRÁKOVÁ, Markéta Bc. *Zahraniční obchod České republiky s Itálií.* 2008. 129 s. Diplomová práce.

JIRGES, T. - PLCHOVÁ, B. *Zahraniční obchod a národní hospodářství České republiky.* 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1995. 116 s. ISBN 80-7079-867-X.

KUBIŠTA, Václav a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy.* 1. vyd. Praha: HZ Editio, 1999. 378 s. ISBN 8086009-29-7.

LACINA, Vlastislav. *Zlatá léta československého hospodářství 1918 – 1929.* 1. vyd. Praha: Historický ústav AV ČR, 2000. 254 s. ISBN 80-7286-000-3.

LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. *Světová ekonomika.* 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2006. 280 s. ISBN 978-80-251-1498-8.

MASARYK, Jan.: *Projevy, články a rozhovory 1945-1948.* 1. vyd. Praha: Oeconomica 1998. 265 s. ISBN 80-7079-022-9.

MATHESOVÁ, Martina Bc. *Vývoj obchodních vztahů ČR a SRN.* 2008. 85 s. Diplomová práce.

- NYKRYN, Jaroslav. *Zahraniční obchod ČSSR*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. 382 s.
- OLŠOVSKÝ, Rudolf. *Světový obchod a Československo 1918 – 1938*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. 287 s.
- PICKOVÁ, Veronika. *Hospodářské vazby ČR a SRN*. 2008. 61 s. Bakalářská práce.
- PIPEK, Josef. *Mezinárodní obchod*. 2. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. 149 s. ISBN 80-7079-595-6.
- PLCHOVÁ, B. - ŽAMBERSKÝ, P. - HAMSREHOVÁ, I. - TAUŠAR, J. *Zahraniční ekonomické vztahy České republiky*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. 168 s. ISBN 80-245-0608-4.
- PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2006. 580 s. ISBN 80-7239-147-X.
- PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 2. díl*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2009. 1002 s. ISBN 978-80-7239-228-5.
- RUSMICHOVÁ, L. – SOUKUP, J. a kol. *Makroekonomie. Základní kurs*. 5. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. 167 s. ISBN 80-86175-24-3.
- SEIFERT, Antonín. *Česká republika a okolní svět*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. 502 s. ISBN 80-245-0317-4.
- SIRŮČEK, Pavel. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie*. 1. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. 511 s. ISBN 978-80-86175-03-4.
- Statistická ročenka České republiky 1995*. Praha: Český statistický úřad, 1995. 1. vyd. 644 s. ISBN 80-202-0568-3.
- SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.
- Zákon č. 219/1995 Sb., *devizový zákon*, ve znění pozdějších předpisů.
- Zpráva o zahraniční politice České republiky za období od ledna 2004 do prosince 2004*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2005. 416 s. ISBN 80-86345-54-8.

Internetové zdroje:

Česká národní banka. Statistika platební bilance. Přímé zahraniční investice. [online][cit 2010-04-10] Dostupné z WWW:

<http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html>.

Česko-německá obchodní a průmyslová komora [on-line] [cit. 2010-4-12] Dostupné z WWW:

<<http://tschechien.ahk.de/cz/o-nemecku/cesko-nemecke-vztahy/>>.

Český statistický úřad. Statistické ročenky České republiky 2001 – 2009 [online]. Dostupné z WWW: <http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky>.

OECD [online][cit 2010-04-10] Dostupné z WWW:

<<http://www.oecd.org/dataoecd/10/16/2090148.pdf>>.

Oficiální portál pro podnikání a export [online] Dostupné z WWW:

<<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/nemecko/1000636/>>.

Statistisches Bundesamt Deutschland [online] Dostupné z WWW: <<https://www-genesis.destatis.de/genesis/online>>.

Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze [on-line] Dostupné z WWW:

<<http://www.prag.diplo.de/Vertretung/prag/cs/Startseite.html>>.

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1 MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ SRN V LETECH 1991 – 2008 (VE STÁLÝCH CENÁCH).....	23
TABULKA 2 VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V LETECH 1990 – 2008 (ÚDAJE V MLD. EURO).....	27
TABULKA 3 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V ROCE 1995	30
TABULKA 4 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V ROCE 2008	31
TABULKA 5 KOMODITNÍ STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V ROCE 2007	33
TABULKA 6 ČS. ZAHRANIČNÍ OBCHOD V LETECH 1921 – 1928 (V MLD. KČ V BĚŽNÝCH CENÁCH)	35
TABULKA 7 OBRAT ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU S NĚMECKEM V LETECH 1924 -1929 (V MIL. KČ)	35
TABULKA 8 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU 1921 – 1929 (V %)	36
TABULKA 9 ČS. ZAHRANIČNÍ OBCHOD V LETECH 1929 – 1937 (V MLD. KČ V BĚŽNÝCH CENÁCH)	39
TABULKA 10 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1924 – 1938 (V %)	40
TABULKA 11 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČSR V LETECH 1929 – 1937 (V %)	42
TABULKA 12 ČS. ZAHRANIČNÍ OBCHOD SE SSSR V LETECH 1945 – 1949 (V MIL. KČS)	45
TABULKA 13 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZO V LETECH 1948 – 1968 (V % Z OBRATU)	46
TABULKA 14 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1948 – 1968 (V %)	47
TABULKA 15 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU 1969 – 1992 (V MIL. KČS)	51
TABULKA 16 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU 1969 – 1988 (V MIL. KČS)	54
TABULKA 17 ZAHRANIČNÍ OBCHOD ČR V LETECH 1993 – 2008 (V MLD. KČ, BĚŽNÉ CENY)	56
TABULKA 18 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČESKÉ REPUBLIKY (V MIL. KČ)	57
TABULKA 19 KOMODITNÍ STRUKTURA ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 2000 A 2006 (V %)	59
TABULKA 20 VÝVOJ VZÁJEMNÉHO OBCHODU ČR A SRN V LETECH 1993 – 2007	62
TABULKA 21 VÝVOJ KOMODITNÍ STRUKTURY VÝVOZU Z ČR DO SRN V LETECH 1993 – 2007 (V %).....	64
TABULKA 22 VÝVOJ KOMODITNÍ STRUKTURY DOVOZU ZE SRN DO ČR 1993 – 2007 (V %).....	65
TABULKA 23 PŘÍLIV PZI DO ČR V LETECH 1993 – 2007.....	67
TABULKA 24 VÝVOJ PŘÍLIVU PZI Z NĚMECKA DO ČR A Z ČR DO NĚMECKA (V MIL. KČ).....	68

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1 VÝVOJ RŮSTU REÁLNÉHO HDP SRN (V % VE STÁLÝCH CENÁCH)	24
GRAF 2 VÝVOJ HDP NA 1 OBYVATELE (V EUR)	25
GRAF 3 VÝVOJ MÍRY INFLACE SRN V LETECH 1992 – 2008 (V %)	25
GRAF 4 VÝVOJ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI SRN V LETECH 1991 – 2008 (V %)	26
GRAF 5 VÝVOZ NĚMECKA V LETECH 1990 – 2008	28
GRAF 6 DOVOZ NĚMECKA V LETECH 1990 – 2008	29
GRAF 7 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V ROCE 1995 (V %)	30
GRAF 8 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ZAHRANIČNÍHO OBCHODU SRN V ROCE 2008 (V %)	32
GRAF 9 ZBOŽOVÁ STRUKTURA DOVOZU ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1921 (V %)	37
GRAF 10 ZBOŽOVÁ STRUKTURA DOVOZU V ROCE 1929 (V %)	37
GRAF 11 ZBOŽOVÁ STRUKTURA VÝVOZU ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1921 (V %)	38
GRAF 12 ZBOŽOVÁ STRUKTURA VÝVOZU ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1929 (V %)	38
GRAF 13 OBJEM NÁRODNÍHO DŮCHODU ČESKOSLOVENSKA V LETECH 1929 – 1937 (V MLD. KČ V BĚŽNÝCH CENÁCH)	39
GRAF 14 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČESKOSLOVENSKEHO DOVOZU V LETECH 1948 – 1968 (V %)	47
GRAF 15 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČESKOSLOVENSKEHO VÝVOZU V LETECH 1948 – 1968 (V %)	48
GRAF 16 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1969 – 1988 (V %)	52
GRAF 17 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČESKOSLOVENSKEHO DOVOZU V LETECH 1969 – 1988 (V %)	54
GRAF 18 ZBOŽOVÁ STRUKTURA ČESKOSLOVENSKEHO VÝVOZU V LETECH 1969 – 1988 (V %)	55
GRAF 19 VÝVOJ OBCHODNÍ BILANCE ČR V LETECH 1993 – 2008 (V MLD. KČ, BĚŽNÉ CENY)	56
GRAF 20 TERITORIÁLNÍ ORIENTACE ČESKÉHO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1993 – 2007 (V %)	58
GRAF 21 KOMODITNÍ STRUKTURA VÝVOZU Z ČR DO SRN V ROCE 2008 (V %)	65
GRAF 22 KOMODITNÍ STRUKTURA DOVOZU ZE SRN DO ČR V ROCE 2008 (V %)	66

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 ÚZEMNÍ ROZMÍSTĚNÍ ČS. ZAHRANIČNÍHO OBCHODU V LETECH 1924 – 1938 (v %)

PŘÍLOHA 2 POŘADÍ ZEMÍ PODLE EKON. ÚROVNĚ MĚŘENÉ V HDP/OBYV. V ROCE 1987 (v USD)

PŘÍLOHA 3 POŘADÍ ZEMÍ PODLE EKON. ÚROVNĚ MĚŘENÉ V HDP/OBYV. V ROCE 2004 (v USD)

PŘÍLOHA 4 PRŮMĚRNÁ VÝŠE CLA V % Z CENY DOVÁŽENÝCH SKUPIN VÝROBKŮ V NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH V LETECH 1913, 1927 A 1931

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

EU – Evropská Unie

HDP – hrubý domácí produkt

SRN – Spolková republika Německo

ZO – zahraniční obchod

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Organizace Severoatlantické smlouvy)

NDR – Německá demokratická republika

USA – United States of America (Spojené státy americké)

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)

FDP – Freie Demokratische Partei (Svobodná demokratická strana)

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci

ČSSR – Československá socialistická republika

PZI – přímé zahraniční investice

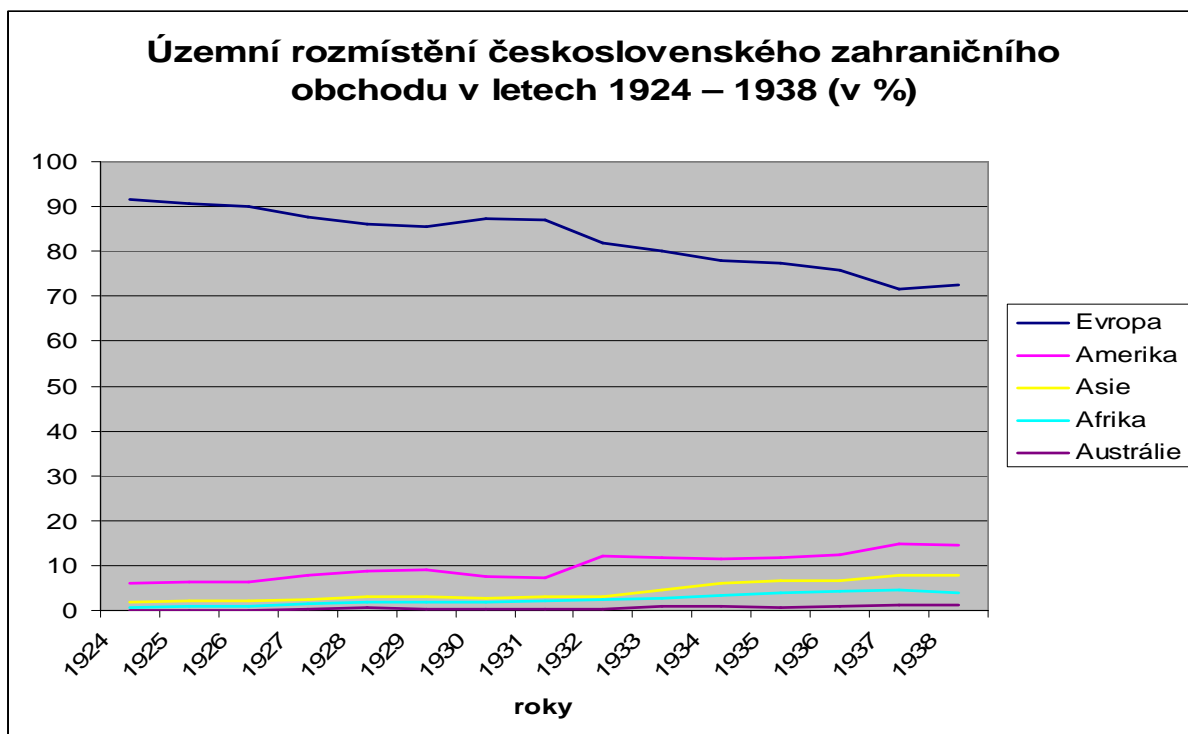
WTO – World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

EUROSTAT – Evropský statistický úřad

MMF – Mezinárodní měnový fond

PŘÍLOHY

Příloha 1 Územní rozmístění čs. zahraničního obchodu v letech 1924 – 1938 (v %)

Zdroj: Graf vytvořen pomocí programu Excel z tabulky 10

Příloha 2 Pořadí zemí podle ekon. úrovně měřené v HDP/obyv. v roce 1987 (v USD)

Země	HDP / obyv.	Země	HDP / obyv.
1. Kuvajit	15 598	26. Omán	7 596
2. Norsko	13 213	27. Bahrajn	7 496
3. USA	13 093	28. Trinidad	7 320
4. Kanada	12 860	29. Španělsko	6 954
5. SRN	11 127	30. SSSR	6 505
6. Hongkong	11 118	31. Izrael	6 405
7. Dánsko	11 094	32. Malta	5 962
8. Švýcarsko	10 942	33. Maďarsko	5 962
9. Lucembursko	10 885	34. Kypr	5 881
10. Singapur	10 671	35. Bulharsko	5 691
11. Francie	10 260	36. Irsko	5 366
12. Švédsko	10 225	37. Polsko	5 177
13. Island	10 172	38. Jugoslávie	5 155
14. Japonsko	9 996	39. Saúdská Arábie	4 805
15. Finsko	9 748	40. Rumunsko	4 805
16. Spojené arabské emiráty	9 662	41. Řecko	4 463
17. NDR	9 467	42. Tchán-wan	4 337
18. Nizozemsko	9 369	43. Portugalsko	4 062
19. Velká Británie	9 186	44. JAR	3 940
20. Rakousko	9 113	45. Mexiko	3 872
21. Austrálie	9 113	46. Írán	3 656
22. Belgie	9 085	47. Jižní Korea	3 699
23. Nový Zéland	8 000	48. Argentina	3 637
24. Itálie	7 852	49. Brazílie	3 498
25. ČSSR	7 745	50. Čína	2 893

Zdroj: vlastní zpracování dle LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006.

str. 10.

Příloha 3 Pořadí zemí podle ekon. úrovně měřené v HDP/obyv. v roce 2004 (v USD)

Země	HDP / obyv.	Země	HDP / obyv.
1. Lucembursko	63 609	26. Nový Zéland	23 944
2. Norsko	40 005	27. Spojené arabské emiráty	23 818
3. USA	39 496	28. Španělsko	23 627
4. Nizozemsko	38 180	29. Nizozemské Antily	22 818
5. Irsko	37 663	30. Izrael	22 077
6. Rovník. Guinea	33 994	31. Jižní Korea	21 418
7. Island	33269	32. Řecko	20 362
8. Kanada	32 921	33. Slovinsko	20 306
9. Švýcarsko	31 690	34. Kypr	19 633
10. Rakousko	31 254	35. Malta	19 301
11. Hongkong	30 558	36. Bahrajn	18 817
12. Japonsko	29 905	37. Portugalsko	18 503
13. Austrálie	29 893	38. Česká republika	18 370
14. Belgie	29 707	39. Bahamy	17 865
15. Dánsko	29 332	40. Barbados	16 483
16. Finsko	29 305	41. Kuvajt	16 066
17. SRN	28 988	42. Omán	15 648
18. Velká Británie	28 938	43. Maďarsko	15 546
19. Katar	28 919	44. Estonsko	15 217
20. Švédsko	28 205	45. Slovensko	15 066
21. Itálie	27 984	46. Sv. Kryštof a Nevis	14 293
22. Francie	27 738	47. Saúdská Arábie	13 955
23. Singapur	26 799	48. Lotyšsko	12 980
24. Tchaj-wan	25 983	49. Trinidad	12 793
25. Brunej	24 142	50. Argentina	12 468

Zdroj: vlastní zpracování dle LEBIEDZIK, M. – NEZVAL, P. – MAJEROVÁ, I. Světová ekonomika. Brno: Computer Press, a. s., 2006.

str. 11.

Příloha 4 Průměrná výše cla v % z ceny dovážených skupin výrobků v některých evropských zemích v letech 1913, 1927 a 1931

Země	Cla úhrnem			Z toho								
				potraviny			polotovary			finální průmyslové výrobky		
	1913	1927	1931	1913	1927	1931	1913	1927	1931	1913	1927	1931
ČSR	22,8	31,3	50,0	29,1	31,3	84,0	20,0	21,7	29,5	19,3	35,8	36,5
Belgie	14,2	11,0	17,4	25,5	11,0	23,7	7,6	10,5	15,5	9,5	11,6	13,0
Francie	23,6	230	38,0	29,2	23,0	53,0	25,3	24,3	31,8	16,3	25,8	29,0
Itálie	24,8	27,8	48,3	22,0	27,8	66,0	25,0	28,6	49,5	14,6	28,3	41,8
Německo	16,7	20,4	40,7	21,8	20,4	82,5	15,3	14,5	23,4	10,0	19,0	18,3
Rakousko	22,8	17,5	36,0	29,1	17,5	59,5	20,0	15,2	20,7	19,3	21,0	27,7
Švýcarsko	10,5	16,8	26,4	14,7	16,8	42,2	7,3	11,5	15,2	9,3	17,6	22,0
Bulharsko	22,8	67,5	96,5	24,7	67,5	133,0	24,2	49,5	65,0	19,5	75,0	90,0
Jugoslávie	22,8	32,0	46,0	31,6	32,0	75,0	17,2	24,7	30,5	18,0	28,0	32,8
Maďarsko	22,8	30,0	46,0	29,1	30,0	60,0	20,0	26,5	32,5	19,3	31,8	42,6
Polsko	72,5	53,5	67,5	69,4	53,5	110,0	63,5	33,2	40,0	85,0	55,6	52,0
Rumunsko	30,3	42,3	63,0	34,7	42,3	87,5	30,0	32,6	46,3	25,5	48,5	55,0

Zdroj: vlastní zpracování dle PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992 1. díl. Brno: Doplněk, 2006. str. 228 a 357.*